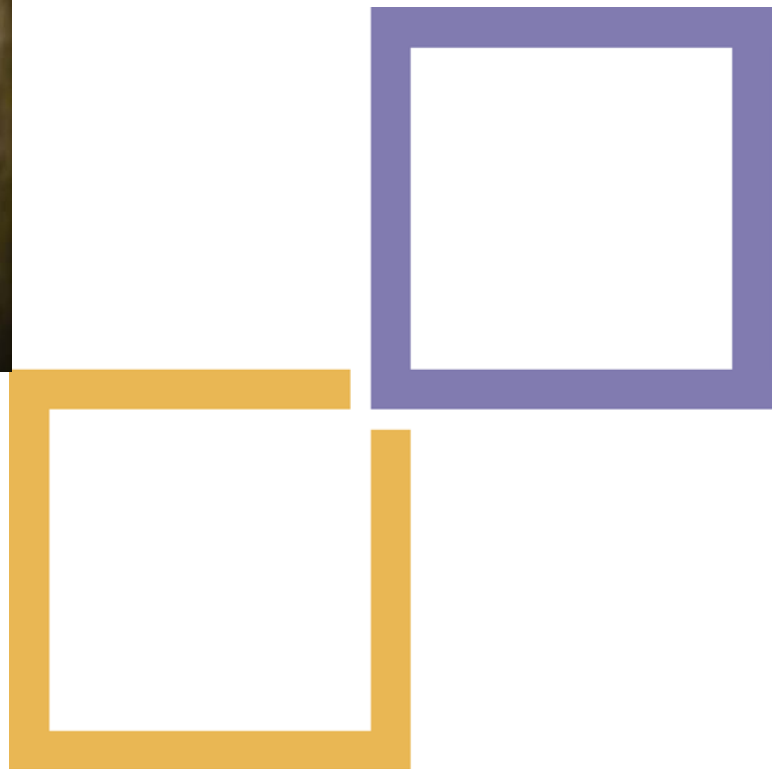

Jill Mehlbye

Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3

Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier

Evaluering af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver – delrapport 3. Syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier kan hentes fra hjemmesiden www.kora.dk

© KORA og forfatteren

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA
ISBN: 978-87-7509-587-2
Projekt: 10320
Februar 2014

KORA

Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling og bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

**Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Denne rapport er tredje delrapportering af en større undersøgelse af kommunernes anvendelse af kommunale plejefamilier og andre typer af plejefamilier, som modtager børn og unge med særlige støttebehov. Den samlede undersøgelse består af fire delundersøgelser. Undersøgelsen er iværksat og finansieret af Socialstyrelsen og har til formål at indsamle viden om implementeringen af kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier.

Den første delundersøgelse (Mehlbye & Houlberg 2012), som gennemførtes efteråret 2012, og som bestod af en spørgeskemaundersøgelse stilet til alle landets kommuner, viste, at omkring en femtedel af de deltagende kommuner (15 ud af undersøgelsens 79 kommuner) anvendte kommunale plejefamilier (jf. § 66, stk. 2 i Serviceloven). Undersøgelsen viste også, at halvdelen af undersøgelsens kommuner anvendte udvalgte plejefamilier til børn med særlige støttebehov (godkendt efter § 66, stk. 1 i Serviceloven).

Anden delundersøgelse (Mehlbye & Sjørsløv 2014), som gennemførtes i begyndelsen af 2013, bestod af telefoninterview med plejefamiliekonsulenter i 11 kommuner, som anvendte kommunale og/eller specialiserede plejefamilier. Denne undersøgelse viste bl.a., at der ikke syntes at være de store forskelle mellem de kommunale og specialiserede plejefamilier. Begge typer af plejefamilier modtager børn og unge med store støttebehov. De væsentligste forskelle er lønvilkår og supervisions- og uddannelsesstilbud.

Tredje delundersøgelse, som gennemførtes foråret 2013, består af en casestudieundersøgelse af syv kommuners praksis og erfaringer med anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier.

Sidst i 2013 gennemførtes endnu en landsdækkende undersøgelse af kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier. Resultater herfra publiceres efterfølgende i en selvstændig rapport.

Den foreliggende rapport indeholder resultaterne af tredje delundersøgelse. De syv kommuner, som deltog i casestudieundersøgelsen, takkes for deres bidrag til undersøgelsen. Kommunerne er efter aftale med KORA anonyme i undersøgelsen, da undersøgelsens formål primært var at hente nogle udvalgte kommuners erfaringer og praksis på området, som kunne danne basis for refleksion og drøftelse i landets øvrige kommuner.

Den foreliggende rapport er udarbejdet af programleder Jill Mehlbye, KORA, med medvirken fra studentermedarbejder Katrine Sjørsløv. Professor Hanne Warming, RUC, og forskningsassistent Helle Bendix Kleif, KORA, har desuden medvirket i dataindsamlingen ved interview med ledere og medarbejdere i kommunernes familie- og plejefamilieafdeling og med plejefamilier og unge anbragt i plejefamilie.

Jill Mehlbye
Januar 2014

Indhold

1	Sammenfatning og konklusion.....	6
1.1	Sammenfatning af undersøgelsens vigtigste resultater.....	6
1.2	Konklusion.....	10
2	Indledning	12
2.1	Introduktion til den samlede undersøgelse af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver	12
2.2	Kort om den samlede evaluering af udbredelsen og kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver	12
2.3	Undersøgelsens metoder og datagrundlag.....	14
2.4	Metodevurdering.....	18
3	Kommunernes praksis og erfaringer	19
3.1	Introduktion.....	19
3.2	Styrket fokus på kommunernes døgnanbringelsespolitik.....	19
3.3	Implementeringen er forløbet meget forskelligt	23
3.4	Organiseringen af anbringelsesområdet er styrket.....	26
3.5	Visitationen er styrket med et visitationsudvalg	27
3.6	Støtteforanstaltninger kan ikke altid være på plads, inden barnet anbringes	30
3.7	Uddannelsen af plejefamilierne er styrket i form af hyppigere supervision	31
3.8	Opsamling med hovedpunkter	34
4	Plejefamiliernes og børnenes erfaringer	35
4.1	Introduktion.....	35
4.2	Plejefamiliernes styrke er deres faglige baggrund.....	35
4.3	De unge – det er rart at bo i en familie.....	37
4.4	Oplysningsgrundlaget er afgørende for visitationen	39
4.5	Aflastning foregår i barnets kendte netværk	40
4.6	Hyppig og grundig supervision styrker plejefamiliens arbejde.....	41
4.7	Efteruddannelsen tilpasses den enkelte plejefamilie.....	43
4.8	Godkendelse og tilsyn adskilles fra den superviserende funktion.....	44
4.9	En fælles kendt handleplan styrker plejefamiliens arbejde	46
4.10	Samarbejdet med barnets forældre er centralt af hensyn til barnet	47
4.11	Opsamling med hovedpunkter	48
	Litteratur	49

Læsevejledning

Foreliggende rapport indeholder resultaterne fra en casestudieundersøgelse af syv kommuners anvendelse af særlige (kommunale og specialiserede) plejefamilier til børn og unge med særlige støttebehov.

Kapitel 1 indeholder en sammenfatning, hvor de væsentligste resultater fra casestudieundersøgelsen præsenteres, herunder de vigtigste konklusioner i forhold til kommunernes videreudvikling af plejefamilier med særlige opgaver.

I kapitel 2 beskrives datagrundlag og metoder i undersøgelsen.

I kapitel 3 beskrives resultaterne fra interviewene med kommunernes ledere og medarbejdere i familieafdelingen og plejefamilieafdelingen. I dette kapitel beskrives kommunernes organisering af døgnanbringelsesområdet med fokus på de særlige plejefamilier, rekrutteringen af plejefamilierne, visitationsprocessen, iværksatte støtteforanstaltninger til børnene under anbringelsen i plejefamilierne samt kommunernes supervision og efteruddannelse af plejefamilierne.

I kapitel 4 beskrives plejefamiliernes erfaringer med modtagelsen af plejebørn, visitationsprocessen, deres samarbejde med myndighedssagsbehandler, plejefamiliekonsulent og barnets forældre. I dette kapitel præsenteres interviewene med unge i pleje også.

1 Sammenfatning og konklusion

Foreliggende rapport indeholder resultaterne fra en casestudieundersøgelse af syv kommuners arbejde med kommunale og/eller specialiserede plejefamilier og omfatter interview med 42 ledere og medarbejdere i de syv kommuners familie- og plejefamilieafdelinger samt 13 kommunale og specialiserede plejefamilier og fire anbragte unge. Desuden indeholder rapporten et dokumentstudie af kommunernes politik på anbringelsesområdet.

Der er tale om en casestudieundersøgelse, som kan pege på nogle centrale fokusområder i anbringelsen af børn og unge i særlige plejefamilier, og som kan anvendes i landets øvrige kommuner til refleksion over og drøftelse af egen praksis i kommunen. Der kan ikke generaliseres på basis af casestudieundersøgelsen om, hvordan plejefamilieanbringelserne af børn og unge med særlige støttebehov generelt forløber i landets kommuner. Der henvises i stedet til spørgeskemaundersøgelsen rettet mod alle landets kommuner, som blev gennemført sidst i 2013.

1.1 Sammenfatning af undersøgelsens vigtigste resultater

Der er flydende grænser mellem kommunale og specialiserede plejefamilier

De kommunale plejefamilier er godkendt efter § 66, nr. 2, og de specialiserede plejefamilier efter § 66, stk. 1 i Serviceloven. De kommunale plejefamilier har særlige krav på mere supervision og efteruddannelse (jf. § 142, stk. 5 i Serviceloven) set i forhold til de almindelige plejefamilier (godkendt over § 66, stk. 1), ligesom der skal være særlig opmærksomhed på de anbragte børns støttebehov i de kommunale plejefamilier.

Den foreliggende casestudieundersøgelse af syv kommuners praksis og erfaringer bekræfter billedet af, at der er flydende grænser mellem kommunernes forståelse og anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier.

Evalueringsens første delundersøgelse, som bestod af en kortlægning af kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier (Mehlbye & Houlberg 2012), og casestudieundersøgelsen af 22 anbringelser i henholdsvis kommunale og specialiserede plejefamilier (Mehlbye & Sjørsløv 2014), viste således, at kommunerne ikke skelnede klart mellem de to typer af plejefamilier. Målgruppen af børn havde store lighedstræk. Det samme gælder støtten til børnene og supervisionen af plejefamilien. Det betyder, at der i praksis ikke er store forskelle.

Derfor skelnes der i den foreliggende rapport heller ikke i særlig vid udstrækning mellem kommunale og specialiserede plejefamilier, som under et benævnes som plejefamilier med særlige opgaver.

Der er gode erfaringer med anvendelsen af plejefamilier med særlige opgaver

I alle syv kommuner foreligger der politiske mål om først og fremmest at undersøge muligheden for en plejefamilieanbringelse frem for anden anbringelsesform, når et barn skal anbringes, af hensyn til at det er bedst for et barn at vokse op i en familie med nære voksne. Af samme grund har flere kommuner særlige politiske mål for udviklingen af kommunale plejefamilier, som kan modtage børn med særlige støttebehov, med henblik på så vidt muligt at undgå anbringelse på opholdssted eller døgninstitution.

Kommunerne har gode erfaringer med at anbringe børn og unge med store støttebehov i kommunale og specialiserede plejefamilier. Det gælder børn og unge, der har været udsat for omsorgssvigt i deres opvækst, og unge med psykiske lidelser. Erfaringerne med anbringelse af børn og unge med omfattende misbrugsproblemer i plejefamilie er derimod ikke positive, da det er en større opgave, end en plejefamilie kan påtage sig.

Undersøgelsen peger i retning af, at de kommuner, som har lavet en grundig planlægning af implementeringen af kommunale plejefamilier (jf. Servicelovens § 66,2), herunder at sikre en grundig visitation og at udvælge de bedst kvalificerede plejefamilier, har haft forholdsvis stabile anbringelsesforløb. Det synes således at kunne betale sig at sikre en god planlægning af implementeringen af kommunale plejefamilier, inden børn anbringes i plejefamilierne.

Grundigt visitationsgrundlag og overblik over anbringelsesmulighederne kvalificerer plejefamilieanbringelserne

I kommunerne er myndighedsdelen, den der træffer afgørelse om anbringelse, adskilt fra det udførende led, plejefamilieafdelingen og plejefamiliekonsulenterne, der skal finde og iværksætte den konkrete foranstaltning. Området er dermed organiseret ud fra en bestiller-udfører model (BUM).

De interviewede ledere og medarbejdere ser denne måde at organisere plejefamilieområdet på som en styrke, fordi valg af anbringelsessted ikke længere er afhængig af den enkelte sagsbehandlers erfaringer med og kontakt til udvalgte plejefamilier og øvrige anbringelsessteder. I BUM-modellen har kommunen i stedet en plejefamilieafdeling, der har et større systematisk overblik over anbringelsesmuligheder og dermed bedre mulighed for at finde den mest egnede plejefamilie til det enkelte barn.

Myndighedssagsbehandlere og plejefamiliekonsulenter peger på, at deres samarbejde i forbindelse med visitationen af et barn til døgnanbringelse har betydning for det videre anbringelsesforløb. Ifølge interviewene har myndighedssagsbehandlere og plejefamiliekonsulenter erfaring for, at jo mere dialog, der er mellem myndighedssagsbehandler og plejefamiliekonsulent omkring visitationen, jo bedre kender plejefamiliekonsulent barnet, hvilket gør det lettere at finde en egnet plejefamilie til barnet.

Skoletilbud kan ikke altid være parat, når et barn anbringes

Flere af kommunernes ledere og medarbejdere samt plejefamilier og plejefamiliekonsulenter fortæller i interviewene, at skoleplaceringen ikke altid er faldet på plads, når et barn anbringes. Dette hænger især sammen med, at der, så længe der ikke er fundet en egnet plejefamilie til barnet, ikke kan indgås aftale med opholdskommunen om skoleplacering og eventuel nødvendig støtte.

Det betyder, ifølge de interviewede ledere og medarbejdere samt plejefamilierne, at det anbragte barn, som ofte allerede inden anbringelsen i plejefamilie har skoleproblemer, kan være uden skoletilbud i længere tid, hvilket kan forstærke de skoleproblemer, barnet allerede kan have. Ifølge de interviewede sagsbehandlere og ledere er det en af grundene til, at børnene så vidt muligt anbringes i plejefamilie inden for egen kommune. En anden fordel ved at anbringe barnet i egen kommune er, at eventuelle støtteforanstaltninger til barnet, som allerede er iværksat, kan fortsætte under anbringelsen. Barnet kan dermed også opretholde sit sociale netværk i form af familie, venner og skolekammerater, hvilket sikrer kontinuitet i barnets liv.

En fælles handleplan er et vigtigt redskab for matchning af barn og plejefamilie og for plejefamiliens arbejde og for at undgå uplanlagte afbrud i plejeforløbet

Hvad angår oplysninger om og kendskab til det barn, plejefamilierne har modtaget i pleje, fortæller de fleste plejefamilier, at de både fik grundige oplysninger om barnet og mødte plejebarnet flere gange, inden de modtog barnet i pleje. Det betød, at de var grundigt forberedte på det barn, de skulle modtage.

De fleste plejefamilier kan også fortælle, at der foreligger en grundig handleplan forud for anbringelsen, som både er et godt grundlag for supervisionen med plejefamiliekonsulenten, og giver plejeforældrene en god mulighed for at registrere barnets særlige behov og imødekomme disse.

Flere plejeforældre fortæller, at de desuden arbejder med behandlingsplaner – oftest udformet af familieplejekonsulenten – men der er flere plejeforældre, der oplyser, at de i nogle tilfælde selv har været med til at udforme behandlingsplanen. Det oplever plejefamilien som en stor fordel, fordi de kender barnet og deres egne rammer for at hjælpe barnet, hvilket måske betyder, at der kan udformes en mere realistisk og realiserbar behandlingsplan for barnets anbringelse i plejefamilien. Behandlingsplanen bliver dermed en fælles kontrakt mellem plejefamilie og familieplejekonsulent, som plejefamilien selv føler et stort ejerskab til.

Det må skønnes, at netop den rigtige matchning af barn og plejefamilie styrker forebyggelsen af uplanlagte afbrud i plejeforløbet. Kommunerne rapporterer i interviewene, at der kun er sket få uplanlagte afbrud/sammenbrud i plejeforløbene, uden at de dog har det præcise antal sammenbrud.

Det kan være vigtigt for barnets udvikling og trivsel, at barnet får yderligere støtte

Alle de børn, der er anbragt i specialiseret eller kommunal plejefamilie, får specialstøtte i dagtilbud eller i skolen. I dagtilbuddene i form af støttepædagog og i skolen i form af specialklasse. En enkelt får desuden lektiehjælp i plejefamilien af en lærer fra skolen. Alle plejeforældrene giver udtryk for, at de har et godt samarbejde med dagtilbud og skole og får god støtte herfra.

Et par af børnene modtager desuden psykologstøtte i form af legeterapi og psykologsamtaler. Desuden er der børn og unge, der har en kontaktperson, som fx hjælper dem med lektier og passer dem, når plejeforældrene ikke er hjemme. Endelig har et par af de anbragte børns forældre fået bevilget støttekontaktperson, som støtter dem og deres barn i deres indbyrdes samvær.

Kommunerne har på denne måde bevilget yderligere støtte til såvel børn som forældre under plejefamilieanbringelsen. Alle plejeforældre kan således også fortælle, at de føler sig godt støttet af den anbringende kommune.

Der er kun et par eksempler på plejefamilier, der angiver, at de er uenige i den støtte, der er bevilget til barnet, og som oplever det som vanskeligt at få ekstra støtte til barnet fx i form af psykologbistand, efter at barnet er anbragt hos dem.

De unge selv er meget glade for at bo i en familie – som de har et nært forhold til

De anbragte unge, der er interviewet, udtrykker, at de er meget glade for at bo i deres plejefamilie, og at det er rart at bo i en "rigtig familie". Tre af de unge har tidligere haft ophold på en døgninstitution, som de var glade for, men de synes alligevel, at det er langt bedre at bo i en plejefamilie.

De unge fortæller også, at de har et nært og fortroligt forhold til mindst en af deres plejeforældre. Det sværeste for de børn og unge, der går i specialklasse, er, at de oplever, at de ikke er en del af det sociale fællesskab med de andre elever i skolen. Dette får de dog i et vist omfang erstattet af de fritidstilbud, de deltager i efter afsluttet skoledag.

Grundig supervision og efteruddannelse opleves attraktivt af plejefamilier og som en stærk motivation til ansættelse som kommunal plejefamilie

De kommunale plejefamilier giver i interviewene udtryk for, at tilbuddet om kurser, hyppig supervision (jf. Servicelovens § 142, stk. 5) og et fast plejevederlag over en flerårig periode, som var grundlaget for ansættelsen som kommunal plejefamilie, har været udslagsgivende for deres ønske om at blive kommunal plejefamilie.

I praksis modtager både de kommunale og de specialiserede plejefamilier dog hyppig supervision alt efter deres behov (jf. også Vejledning nr. 3 til Serviceloven pkt. 480). Det afspejler også, at kommunerne ser de specialiserede plejefamilier helt på niveau med de kommunale plejefamilier, idet børnenes støttebehov ofte er lige store i de to typer af plejefamilier.

De specialiserede plejefamilier er således oftest også blevet godkendt til børn med behandlingsbehov (men fortsat efter § 66, nr. 1 i Serviceloven), og de ligger derfor på linje med de kommunale plejefamilier.

Da kommunerne imødekommer plejeforældrenes behov for supervision uanset type af plejefamilie, er det også en del af forklaringen på, at plejeforældrene, såvel de kommunale som de specialiserede plejeforældre, er meget glade for den supervision, de får fra plejefamiliekonsulenten. De oplyser, at den er hyppig og udbytterig i forhold til de problemer, de står overfor. I enkelte tilfælde modtager plejeforældrene også supervision af psykolog, når det drejer sig om plejebørn med særligt store støttebehov, hvor den almindelige plejekonsulent vurderer, at hun ikke har tilstrækkelige faglige kompetencer til at yde supervision.

Både de kommunale og de specialiserede plejefamilier understreger, at det er godt og alt-afgørende, at de altid, dvs. døgnet rundt, kan få kontakt med deres plejefamiliekonsulent, hvis der opstår en akut situation omkring barnet, som de skal have hjælp til at løse. Desuden understreger flere også, at det er godt med en kontakt til og samarbejde med myndighedsrådgiveren, fordi de dermed bl.a. får mulighed for at tale med sagsbehandleren om barnets forældre, og hvordan de skal forholde sig til disse, især under barnets måske komplicerede samvær med sine forældre.

For at yde plejeforældrene yderligere støtte er der i nogle af kommunerne etableret både supervisions- og netværksgrupper bestående af plejefamilier med henblik på fælles supervision ved plejefamiliekonsulenten og gensidig støtte og sparring. Plejefamilierne understreger, at det er vigtigt, at supervisions- og netværksgrupper har en homogen sammensætning af plejefamilier, dvs. at det bør være plejefamilier med ens forudsætninger og børn, der sættes sammen, således at sparring og supervision handler om emner og problemstillinger, der er fælles for de deltagende plejefamilier. De understreger desuden, at det er vigtigt med professionel styring af grupperne.

Plejefamilierne fortæller i interviewene, at de har været tilfredse med den tilbudte efteruddannelse, som også var en del af deres motivation for at blive kommunal eller specialiseret plejefamilie. Dog er det vigtigt for dem, at de selv kan vælge, hvilke emner og temaer, deres efteruddannelse skal omhandle.

Aflastning i barnets nære netværk

Både plejefamiliekonsulenter og plejefamilier vægter, at aflastning så vidt muligt undgås. Men det kan være nødvendigt med jævnlig og fast aflastning, hvis plejefamilien har et meget støttekrævende barn i pleje. I disse situationer har plejefamilierne i langt de fleste tilfælde fundet en person i plejefamiliens nære netværk, som tager barnet i aflastning. Det ser alle som en fordel, fordi barnet, som ofte er meget sårbart over for skift og følsomt over for ikke at føle sig "som en del af plejefamilien", dermed heller ikke skal tilpasse sig helt nye omgivelser.

Plejefamiliekonsulenterne har behov for efteruddannelse og supervision

Casestudieundersøgelsen viser, at det er meget forskelligt fra kommune til kommune, hvor meget efteruddannelse og supervision plejefamiliekonsulenterne selv får i forhold til vejlednings- og supervisionsarbejdet med de særlige plejefamilier. Der er eksempler på kommuner, der tilbyder kurser, diplomuddannelse i supervision og supervision ved psykolog eller faglig konsulent, mens andre ikke tilbyder deres plejefamiliekonsulenter nogen yderligere efteruddannelse og supervision. Nogle af disse plejefamiliekonsulenter giver i interviewene udtryk for, at de har stort behov for supervision, da de ikke altid føler, at de har tilstrækkelige faglige forudsætninger for at yde de særlige plejefamilier tilstrækkelig kvalificeret supervision.

1.2 Konklusion

Foreliggende casestudieundersøgelse viser, at de undersøgte kommuner er godt i gang med at udvikle de særlige plejefamilier, og at de har overvejende gode erfaringer med anbringelse af børn og unge med selv meget store støttebehov i disse. Udviklingen i anvendelsen af plejefamilier med særlige opgaver skyldes især Barnets Reform. Men udviklingen skyldes også et politisk ønske om at udvikle særligt kvalificerede plejefamilier til børn og unge med særlige støttebehov, ud fra betragtningen at det bedste for et barn er at vokse op i en familiesituation. Således er det en udvikling, der allerede har været i gang over en årrække i kommunerne, og som indgår i de politiske mål for døgnanbringelse af børn og unge.

Interviewene med kommunernes ledere og medarbejdere samt plejefamilier peger i retning af, at følgende kan styrke og udvikle anvendelsen af plejefamilier med særlige opgaver:

- En organisering og styring af kommunens plejefamilieanbringelser i en bestiller-udfører-model (BUM), hvor myndighedssagsbehandlerne gennemfører undersøgelsen af barnets forhold og træffer afgørelse om plejefamilieanbringelse, og hvor plejefamilieafdelingen besidder særlig viden om plejefamilierne.
- En grundig socialfaglig undersøgelse af barnet, således at plejefamilieafdelingen kan finde den rette plejefamilie til barnet, herunder i kommunale og specialiserede plejefamilier. Af samme grund vil en god dialog mellem barnets myndighedssagsbehandler og den anbringende plejefamiliekonsulent styrke plejefamiliekonsulentens kendskab til barnets behov og dermed muligheden for at finde den rette plejefamilie til barnet.
- En grundig visitationsproces, hvor plejefamilien også selv får en fyldestgørende beskrivelse af det barn, de tilbydes at tage i pleje, så plejefamilien selv har mulighed for at vurdere, om de kan magte at tage barnet i pleje.
- En praksis med jævnlige handleplansmøder om en handleplan, plejefamilien selv kender.

- En stærk og kvalificeret støtte til plejefamilierne i form af rådgivning og supervision, men også, at plejefamiliekonsulenterne selv opkvalificeres i forhold til at give supervision af de specialiserede og kommunale plejefamilier.
- En adskillelse mellem supervision og driftstilsyn, hvilket betyder, at plejefamiliekonsulenten kun har én rolle, nemlig at være en støtte for plejefamiliens opgave med barnet, de har i pleje. Familieplejekonsulenten har dermed ikke samtidig en kontrolrolle. Dette behov opfyldes med den nye lov om socialtilsyn, hvor tilsynsopgaverne placeres i én kommune i hver region, og hvor denne kommune skal betjene alle kommunerne i den enkelte region.
- En mulighed for aflastning til plejefamilierne, hvis de har behov herfor, eventuelt hos kendte personer i barnets eller plejefamiliens eget netværk, så barnet ikke skal vænne sig til nye omgivelser og ikke skal føle sig svigtet af sin plejefamilie.

2 Indledning

2.1 Introduktion til den samlede undersøgelse af kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver

Den foreliggende evaluering har fokus på kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier.

Kommunale og specialiserede plejefamilier er i undersøgelsen defineret på følgende måde:

Ved kommunale plejefamilier forstås plejefamilier, som har særlige kompetencer og kvalifikationer og derfor er godkendt til at have børn i pleje, som har tungere problemer, end børn i plejefamilier normalt har. Disse plejefamilier er godkendt, jf. Serviceloven § 66, nr. 2, og har bl.a. ret og pligt til supervision og til mere efteruddannelse end andre plejefamilier.

Ved specialiserede plejefamilier forstås almindelige plejefamilier (jf. Serviceloven § 66, nr. 1), der varetager særlige opgaver, og som modtager børn og unge med andre og større vanskeligheder end de børn og unge, som traditionelt anbringes i familiepleje.

Den indledende kortlægning af kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier (jf. delrapport 1, Mehlbye & Houlberg 2012), og den efterfølgende casestudieundersøgelse af 22 anbringelser af børn og unge i kommunale og specialiserede plejefamilier (jf. delrapport 2, Mehlbye & Sjørsløv 2014) viste, at der var flydende grænser mellem de to typer af plejefamilier set fra kommunernes side og i deres brug af plejefamilierne.

Kommunerne ser således ikke den store forskel, udover at der er tale om godkendelse efter forskellige paragraffer i Serviceloven.

Målgruppen for de to typer af plejefamilier beskrives som værende overlappende (Mehlbye & Sjørsløv 2014). Med hensyn til støtte til barn og plejefamilie, vurderes det ligeledes i begge typer af plejefamilier, hvorvidt og i hvilket omfang barnet har behov for ekstra støtte (jf. Vejledning nr. 3 til Serviceloven pkt. 526). Det samme gælder ved fastlæggelse af behovet for supervision (Vejledning nr. 3 til Serviceloven pkt. 480).

2.2 Kort om den samlede evaluering af udbredelsen og kommunernes anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver

I den samlede undersøgelse af anvendelsen af kommunale og specialiserede plejefamilier i kommunerne indgår flere dele.

En kortlægning af kommunale og specialiserede plejefamilier i landets kommuner

Målet med denne undersøgelsesdel var at undersøge udbredelsen og implementeringen af kommunale og specialiserede plejefamilier i kommunerne, og hvad der især karakteriserer de kommuner, som anvender kommunale og specialiserede plejefamilier.

Indledningsvist gennemførtes nøglepersoninterview i kommuner, hvor kommunen ifølge de statistiske opgørelser (jf. Ankestyrelsens statistikker 2012) var særligt langt i udviklingen af den kommunale familiepleje. I nøglepersoninterviewene viste det sig imidlertid, at det kun var forholdsvis få kommuner, der i praksis anvendte kommunale plejefamilier (jf. Servicelovens § 66,2). Derimod var kommunernes anvendelse af plejefamilier (jf. Servicelovens § 66, nr. 1), der af kommunen var udvalgt til at modtage børn med særlige støttebehov (specialiserede plejefamilier), langt mere udbredt og en udvikling, der havde været i gang over de sidste 5-6 år. Interviewundersøgelsen viste desuden, at man i kommunerne ikke skelnede klart mellem kommunale og specialiserede plejefamilier.

Oprindeligt var opgaven alene at undersøge udbredelsen af kommunale plejefamilier efter § 66, nr. 2, men da statistikker og nøglepersoninterview viste, at kun et fåtal af landets kommuner havde implementeret anvendelsen af kommunale plejefamilier og tilmed kun i meget begrænset omfang, udvidedes analysen til også at omfatte de specialiserede plejefamilier, da målgruppen for disse, ifølge de indledende nøglepersoninterview, synes at være den samme som de kommunale plejefamiliers målgruppe.

Der gennemførtes efterfølgende dels en websurvey rettet mod kommunernes ansvarlige for plejefamilieområdet for en kortlægning af omfanget og brugen af kommunale og specialiserede plejefamilier samt rammer for plejefamiliernes arbejde. Dels en registeranalyse ved brug af tilgængelige befolkningsstatistikker, anbringelsesstatistikker og kommunale udgifter på anbringelsesområdet med henblik på en sammenligning mellem kommunekarakteristika og kommunernes anbringelsespolitik, især hvad angår anvendelsen af kommunale og specialiserede plejefamilier.

80 % af landets kommuner deltog i spørgeskemaundersøgelsen, og registeranalysen omfattede alle landets 98 kommuner (se også Mehlbye & Houlberg 2012).

Undersøgelsen viste, at knap halvdelen af de deltagende kommuner (40 kommuner) anvendte specialiserede plejefamilier, mens et mindre antal (15 kommuner) anvendte kommunale plejefamilier. Desuden var der fem kommuner, der anvendte både kommunale og specialiserede plejefamilier. Det vil sige, at to tredjedele af de deltagende kommuner anvendte særlige plejefamilier til børn og unge med særlige støttebehov. Undersøgelsen viste også, at det især var de større kommuner, der anvendte kommunale og/eller specialiserede plejefamilier. Undersøgelsen bekræftede også, at målgruppen for de to plejefamilietyper var den samme, nemlig børn og unge med særlige støtte- og behandlingsbehov (jf. Mehlbye & Houlberg 2012).

Karakteristik af anbringelser i plejefamilier med særlige opgaver

Målet med denne undersøgelsesdel var at give en dyberegående karakteristik af de særlige plejefamilier (dvs. kommunale og specialiserede plejefamilier) og af de børn og unge, der anbringes i de særlige plejefamilier. Denne undersøgelse baseredes på telefoniske interview med ledere og/eller plejefamiliekonsulenter i 11 kommuner med forholdsvis mange børn og unge anbragt i særlige plejefamilier (se også Mehlbye & Sjørlev 2014). I undersøgelsen indgik plejefamiliekonsulenternes beskrivelse af samlet 22 børn og deres plejefamilier.

Undersøgelsen viste, at der ikke var noget entydigt billede af, hvilke børn og unge der anbringes i de to typer af plejefamilier. Men det, der går på tværs af plejefamilietyper, er, at det er børn og unge med alvorlige vanskeligheder, det vil sige børn med særlige støttebehov, der anbringes i kommunale og specialiserede plejefamilier, og at alternativet i de fleste tilfælde ville have været en anbringelse på døgninstitution. I flere kommuner påpeges det, at det især er børn og unge med behandlingsbehov, der anbringes i de særlige plejefamilier. Baggrunden for anbringelsen har oftest været omsorgssvigt fra forældrenes side

og/eller forældrenes psykiske lidelser og misbrugsproblemer. Hvad angår plejefamilierne, er en af plejeforældrene hjemmegående, og den ene eller begge plejeforældre har en relevant faglig uddannelse (pædagog, lærer e.l.). Med hensyn til personlige egenskaber er plejeforældrene, ifølge undersøgelsen, karakteriseret ved evnen til at reflektere, følelsesmæssigt engagement og modtagelighed for supervision (jf. Mehlbye & Sjørsløv 2014).

Syv kommuners anvendelse af særlige plejefamilier

Målet med den foreliggende undersøgelsesdel er at analysere syv udvalgte kommuners praksis og erfaringer med særlige plejefamilier. Denne del er baseret på skriftligt materiale om de syv kommuners politiske mål og strategier og interview med ledende embedsmænd, plejefamiliekonsulenter og myndighedssagsbehandlere i de syv kommuner. Desuden interviewedes syv kommunale plejefamilier, seks specialiserede plejefamilier og fire unge.

I den foreliggende rapport beskrives resultaterne fra denne undersøgelsesdel.

Afsluttende kortlægning

Sidst i 2013 gennemførtes endnu en landsdækkende kortlægning og analyse af udviklingen i de kommunale plejefamilier samt kommunernes erfaringer med særlige plejefamilier. Denne del gennemførtes et år efter den første landsdækkede delundersøgelse, som blev gennemført efteråret 2012.

Formålet med den afsluttende kortlægning var at vurdere den videre udvikling i kommunernes anvendelse af kommunale og specialiserede plejefamilier og hvad der eventuelt har fremmet og hæmmet anvendelsen af kommunale og specialiserede plejefamilier i kommunerne. Resultaterne fra denne undersøgelsesdel publiceres i en selvstændig rapport.

2.3 Undersøgelsens metoder og datagrundlag

Hovedformålet med undersøgelsen var at vurdere under hvilke rammer og vilkår, de særlige plejefamilier er implementeret og udviklet i kommunerne, samt kommunernes praksis og erfaringer med anvendelsen af kommunale og specialiserede plejefamilier.

Udvælgelse af kommuner

Målgruppen for casestudierne var kommuner, der anvendte kommunale og/eller specialiserede plejefamilier. Første delundersøgelse viste, at de 15 kommuner, der anvendte kommunale plejefamilier, hver især kun anvendte en til to kommunale plejefamilier. I de 39 kommuner, der anvendte specialiserede plejefamilier, var der også kun tale om, at kommunen havde én til to specialiserede plejefamilier. Der søgtes derfor især taget kontakt til kommuner, som anvendte mindst 3-4 kommunale og/eller specialiserede plejefamilier, for at styrke undersøgelsens datagrundlag.

Der blev udvalgt otte kommuner med henblik på forespørgsel om deltagelse i casestudieundersøgelsen. Desuden udvalgte seks andre kommuner, som var sammenlignelige med de udvalgte kommuner, som skulle spørges om deltagelse, hvis de otte udvalgte kommuner ikke ønskede at deltage. Der blev taget kontakt til i alt 14 kommuner, heraf afslog 7 kommuner at deltage i undersøgelsen.

Syv kommuner accepterede således at deltage i undersøgelsen. Tre af kommunerne anvendte alene kommunale plejefamilier, to af kommunerne anvendte både kommunale og specialiserede plejefamilier, og de sidste to kommuner anvendte alene specialiserede pleje-

familier. To af kommunerne deltog tillige i Socialstyrelsens metodeudviklingsprojekt¹ om kvalificering af plejefamilieområdet, som forløb i perioden 2010-2013. I første omgang var det ikke meningen, at de skulle indgå i undersøgelsen, da de deltog i et andet projekt omkring udviklingen af plejefamilier, men da det var svært at finde kommuner, der havde erfaring med kommunale og specialiserede plejefamilier, blev disse alligevel forespurgt om deltagelse.

Kommunerne kunne i deres svar angive antallet af kommunale plejefamilier samt antallet af specialiserede plejefamilier knyttet til et særligt udviklingsprojekt (to af kommunerne), mens antallet af specialiserede plejefamilier i to kommuner ikke kunne opgøres, da der ikke var klare forskelle mellem de specialiserede og de almindelige plejefamilier i kommunen.

Kommunerne er placeret forskellige steder i landet, og der indgår både store og små kommuner i hver af de ovennævnte grupperinger af kommuner.

Tabel 2.1 Oversigt over kommuner, der indgår i casestudieundersøgelsen

	Angiver, at de både anvender kommunale og specialiserede plejefamilier (2 kommuner)	Angiver, at de alene anvender kommunale plejefamilier (3 kommuner)	Angiver, at de alene anvender specialiserede plejefamilier (2 kommuner)
Kommunestørrelse			
50.000 indbyggere og derunder	2 kommuner	1 kommune	
51.000 indbyggere og derover		2 kommuner	2 kommuner
Beliggenhed			
Land	2 kommuner	1 kommune	1 kommune
By		2 kommuner	1 kommune
Antal kommunale plejefamilier	Samlet anvendes syv kommunale plejefamilier i de to kommuner Kommunerne kan ikke angive det præcise antal specialiserede plejefamilier	Samlet anvendes ti kommunale plejefamilier i de tre kommuner	Samlet anvendes syv specialiserede plejefamilier i de to kommuner

Datagrundlag

Datagrundlaget bestod dels i interview med ledere og medarbejdere i kommunernes børne- og ungeforvaltninger, dels i en dokumentanalyse via websøgning på kommunernes hjemmesider.

1. Interviewundersøgelsen:

Interviewene gennemførtes i perioden februar til april 2013 for at sikre indhentning af data om følgende hovedtemaer: Målsætninger på anbringelsesområdet, implementeringen af kommunale og specialiserede plejefamilier, og praksiserfaringer med anbringelse af børn og unge i kommunale og specialiserede plejefamilier.

¹ I Socialstyrelsens udviklingsprojekt (www.socialstyrelsen.dk Barnets Reform, Projektbeskrivelse) skal de kommunale projekter bidrage til at styrke kommunernes anvendelse af nye typer plejefamilier samt udvikling af de organisatoriske rammer og forhold på plejefamilieområdet, således at kommunerne understøttes i bl.a. at sikre det rette match mellem barn og plejefamilie og den i nogle tilfælde nødvendige, specialiserede indsats under en plejefamilieanbringelse.

Der er gennemført interview med følgende grupper:

- Chefer på området i alle syv kommuner, idet de som ledende embedsmænd har ansvaret for implementering af de politiske beslutninger. I denne del indgik syv familiechefer og fem ledere af plejefamilieafdelingen. Det var således ikke alle kommuner, der havde en selvstændig afdeling med en leder af plejefamilieområdet.
- Myndighedssagsbehandlere og familieplejekonsulenter, som står for den praktiske implementering af de politiske beslutninger. I denne del blev 14 sagsbehandlere og 17 familieplejekonsulenter interviewet, fortrinsvis ved deres deltagelse i fokusgruppeinterview med egen faggruppe.
- Særlige plejefamilier, som har erfaringer med at have børn i pleje, og som kan sige noget om, hvordan uddannelsen og supervision fungerer som grundlag for og kvalificering af plejefamiliearbejdet, samt deres forudsætninger for at have børn med særlige støttebehov i pleje. Samlet set interviewedes 13 særlige plejefamilier, heraf syv kommunale og seks specialiserede plejefamilier. Alle interviews foregik i plejefamiliens hjem.
- Børn og unge i skolealderen, som kan beskrive deres trivsel i plejefamilien og erfaringer med at blive anbragt i plejefamilie. Der er forinden anmodet om samtykke fra barnets egen familie samt familiens myndighedssagsbehandler, som tillige ville kunne vurdere, om barnet magtede at blive interviewet. Der var samlet set 13 børn i skolealderen i de 13 interviewede plejefamilier. Fire af disse børn accepterede at deltage i et interview. Et par af de unge ønskede ikke at deltage. I de øvrige tilfælde vurderede sagsbehandleren, at barnet ikke kunne deltage i interview, eller det lykkedes ikke at få kontakt med forældrene med henblik på at få deres samtykke til barnets deltagelse i interview.

Tablet 2.2 Oversigt over gennemførte interview

Familiechefer	7
Ledere af plejefamilieafdelingen (ikke alle kommuner har en leder af plejefamilieafdelingen, da antallet af plejefamilier er lille)	6
Myndighedssagsbehandlere	14
Plejefamiliekonsulenter	16
Plejefamilier	13
Anbragte unge	4

Hovedtemaer i interviewene

Der var tale om tematiserede interview. Følgende temaer indgik i interviewene:

Hovedtemaer i interview med familiechefer og plejefamilieafdelingsledere/plejefamilieafsnitsledere/plejefamiliekoordinator

- Kommunens anbringelsespolitik, herunder politiske målsætninger, og hvordan man i kommunen har implementeret kommunale og specialiserede plejefamilier, især hvad angår udviklingen og rekrutteringen af plejefamilier
- Visitationen til kommunale og specialiserede plejefamilier
- Matchningen mellem barn og plejefamilie
- Efteruddannelse og supervision af plejefamilierne

- Efteruddannelse af familieplejekonsulenterne i forhold til deres supervision af plejefamilier med særlige opgaver
- Samarbejde om placeringen af og støtten til barn og plejefamilie under anbringelsen, herunder samarbejdet omkring skoleplaceringen.

Hovedtemaer i interview med myndighedssagsbehandlere:

- Kriterier for valget af anbringelsestype, især når det gælder valg af kommunal og/eller specialiseret plejefamilie
- Karakteristik af de børn, der anbringes i kommunal og specialiseret plejefamilie
- Alternative foranstaltninger, hvis særlige plejefamilier ikke var en mulighed
- Støtteforanstaltninger med henblik på at sikre, at barnets behandlingsbehov varetages
- Børnenes skolegang og samarbejdet med skolen omkring skoleplacering og undervisningsforløb
- Gennemførelse af og erfaringer med børnesamtalerne.

Hovedtemaer i interview med plejefamiliekonsulenterne

- Rekrutteringen af de særlige plejefamilier, og hvorvidt tidligere anvendte almindelige plejefamilier er overgået til at være kommunale plejefamilier og specialiserede plejefamilier, og hvordan dette er foregået
- Godkendelsesproceduren og de kriterier, der ligger til grund for godkendelsen af en kommunal og en specialiseret plejefamilie
- Efteruddannelse og supervision af plejefamilier, samt tilsynet med plejefamilierne
- Karakteristika ved anbringelsesforløb, der synes at fungere stabilt, og anbringelsesforløb, der er afbrudt, uden at det var planlagt.

Hovedtemaer i interview med kommunale og specialiserede plejefamilier

- Erfaringer med tilbuddene om efteruddannelse, supervision og tilsyn
- Forudsætninger for at tage børn med særlige støttebehov i pleje
- Erfaringer med den støtte, som de selv og deres plejebarn modtager under anbringelsen
- Erfaringer med aftaler om barnets samvær med egne forældre og samarbejdet med biologiske forældre, forvaltning m.m.

Hovedtemaer i interview med plejebragte børn og unge

- Deres oplevelser og erfaringer med at være bragt i plejefamilie
- Deres oplevelse af anbringelsens betydning for deres livssituation, fx for deres skolegang
- Deres samvær med egne forældre.

Gennemførelse og analyse af interviewundersøgelsen

Interviewene var strukturerede med henblik på at spørge til de samme temaer i hver kommune, således at forskelle mellem kommunerne kunne beskrives systematisk, herunder hvad der betinger eventuelle forskelle. Rent praktisk afvikledes interviewene overvejende ved 2-3-dages besøg i hver kommune. Hvert interview varede 1½-2 timer.

Plejefamilieinterviewene varede næsten altid to timer og foregik i overvejende grad som samtaleinterview i plejefamiliens eget hjem. De unge interviewedes på deres eget værelse i plejefamiliens hjem uden plejeforældrenes deltagelse. I et enkelt tilfælde gennemførtes interviewet med den unge i bilen på vej til den unges fritidsaktiviteter efter skoletid.

Plejeforældrene var meget motiverede for at blive interviewet. De unge var noget mere tilbageholdende, kunne have svært ved at formulere sig og var noget generte. Et enkelt interview med en ung (ud over de fire interviewede unge) måtte udgå, fordi det ikke lykkede

des at gennemføre en egentlig samtale på grund af den unges generthed og usikkerhed over for situationen.

Alle havde inden interviewets gennemførelse givet samtykke til, at de gerne ville interviewes. Alle interview blev optaget på lydfil og efterfølgende udskrevet. Alle interviewede og alle kommuner blev lovet fuld fortrolighed og anonymitet.

Analyserne af interviewene er gennemført dels ved en opsamling af de enkelte interviewtemaer på tværs af kommuner, dels ved singlecase-analyse af de enkelte kommuner med henblik på at analysere de enkelte kommuners særlige praksis.

2. Dokumentanalysen

Det var ikke muligt at fremskaffe dokumenter om kommunens anbringelsespolitik i interviewene med ledere og medarbejdere i kommunerne eller få præcise oplysninger fra de interviewede ledere og medarbejdere om, hvor de forelå i skriftlig form. Derfor gennemførtes der efterfølgende en websøgning på kommunernes hjemmesider af relevante dokumenter dateret inden for de sidste 3-4 år, der kunne sige noget om kommunens anbringelsespolitik eller -grundlag. Søgningen resulterede i en række forskellige dokumenttyper, dvs. referater af udvalgmøder, årsberetninger, mål- og rammebeskrivelser, budgetbemærkninger m.m.

Det skal således bemærkes, at datagrundlaget kan være behæftet med en vis usikkerhed, da det, trods en grundig søgning, ikke nødvendigvis dækkede alle relevante politiske dokumenter i de enkelte kommuner.

2.4 Metodevurdering

Der er gennemført casestudier af syv af landets 98 kommuner. Det betyder, at den foreliggende undersøgelse alene fortæller noget om, hvordan anbringelse i særlige plejefamilier foregår i netop disse syv særligt udvalgte kommuner. Undersøgelsen kan dermed ikke sige noget om anbringelsespolitikken, anvendelsen af særlige plejefamilier, praksis og erfaringer med anbringelse i særlige plejefamilier i landets øvrige 91 kommuner.

Der skal desuden gøres opmærksom på, at kommunernes erfaringsgrundlag med såvel kommunale som specialiserede plejefamilier er meget lille, da de enkelte kommuner kun har omkring 3-4 børn i kommunale og/eller specialiserede plejefamilier, hvilket afspejler, at området kun er i sin spæde udvikling i kommunerne.

Det må således understreges, at der dermed ikke kan generaliseres ud fra resultaterne af den foreliggende casestudieundersøgelse. Der er alene tale om afdækning og beskrivelse af eksempler på praksis og problemstillinger, der antages at ville kunne genkendes i større eller mindre omfang i de øvrige af landets kommuner, og som kan ligge til grund for inspiration til kommunerne omkring implementering og brug af plejefamilier med særlige opgaver.

Det forventes således, at undersøgelsens resultater kan give anledning til refleksion, diskussion og drøftelse i landets øvrige kommuner omkring deres udvikling af særlige plejefamilier.

3 Kommunernes praksis og erfaringer

3.1 Introduktion

Foreliggende kapitel omhandler kommunernes anbringelsespolitik, deres implementering og rekruttering af kommunale og de specialiserede plejefamilier, herunder den bagvedliggende motivation for implementering, rammer for plejefamiliernes arbejde, godkendelsesprocedurer samt supervision og efteruddannelse af plejefamilierne. Desuden blev kommunerne spurgt om deres erfaringer med brug af kommunale og specialiserede plejefamilier.

3.2 Styrket fokus på kommunernes døgnanbringelsespolitik

I alle syv kommuner er der tale om, at kun ganske få børn og unge er anbragt i henholdsvis kommunal og specialiseret plejefamilie, idet det gennemgående billede er, at hver kommune kun anvender 3-4 kommunale og/eller specialiserede plejefamilier.

I de kommunale plejefamilier er der kun ét barn anbragt i hver plejefamilie, og i de specialiserede plejefamilier er der anbragt op til 3 børn. Plejebørnene var i alle tilfælde yngre end plejefamiliens egne børn, hvilket typisk havde været en forudsætning for, at plejefamilien kunne blive plejefamilie for det barn, de havde i pleje.

Alle kommuner har skriftligt formulerede anbringelsespolitikker

Dokumentanalysen viste, at kommunernes mål for anbringelsesområdet peger i samme retning, nemlig en styrkelse af plejefamilieområdet. I det følgende beskrives kommunernes skriftligt formulerede anbringelsespolitik.

I alle de syv kommuner foreligger der skriftligt formulerede mål for kommunens anbringelsespolitik i en eller anden form². Mål, som understreger, at der skal være fokus på at anbringe børn og unge i plejefamilie frem for på døgninstitutioner for at sikre børnene og de unge tætte og stabile voksenrelationer i et familiemæssigt miljø.

Baggrunden for anbringelse i plejefamilie er således ønsket om, at børn, der anbringes uden for hjemmet, så vidt muligt vokser op i en familie frem for på en døgninstitution, således "at de lærer, hvordan en almindelig familie fungerer", som en plejefamiliekonsulent udtrykker det. Og en familiechef udtrykker det på denne måde: "Vi havde det der med, at vores kommune skulle være den bedste i landet, og så er det fordi forskningen viser, at vi får bedre børn ud af det, og de får et bedre liv, et bedre voksenliv af at have været i familie frem for på døgninstitution... det er det vi går efter."

Kommunernes målsætning er, at antallet af anbringelser i plejefamilier skal øges fremover, og at der skal anbringes færre børn på døgninstitutioner og på opholdssteder. Der bliver i kommunerne henvist til Barnets Reform, gældende fra 1. januar 2011. Som en del af Barnets Reform lægger kommunerne i deres argumentation særlig vægt på vigtigheden af det enkelte barns behov for at vokse op i sit nærmiljø og i tætte og nære voksenrelationer.

² Børne- og ungepolitikkerne er fundet frem på kommunernes hjemmesider (jf. kapitel 2.2). Der er tale om tidsmæssige forskelle, men det er de nyeste politikker, hvor der henvises direkte til plejefamilieanbringelse i kommunernes børne- og ungepolitik.

En kommune præsenterer det således i deres målsætning:

"Kommunen skal lægge vægt på anbringelsesstedets mulighed for at tilbyde nære og stabile voksenrelationer og herunder vurdere, om en anbringelse i en plejefamilie, jf. § 66, nr. 1-3, er mest hensigtsmæssig." (Lov nr. 628 af 10. januar 2010 om lov om social service § 68 b, stk. 2).

Det er gældende for alle kommuner, at de betragter Barnets Reform som en udvikling i den rigtige retning. "Det har betydet et øget fokus på kvalitetsudvikling af plejefamilierne og en øget professionalisering af området, og det er lige det, vi har brug for", udtaler en leder i en kommune.

Der er flere af kommunerne, der desuden henviser til, at forskningen viser, at anbringelse på døgninstitutioner og opholdssteder ikke har den ønskede effekt. Endelig nævnes anvendelsen af kommunale plejefamilier til fordel for døgninstitutioner eller opholdssteder i flere af kommunernes spareplaner.

I det følgende præsenteres uddrag fra kommunernes børne- og ungepolitikker på anbringelsesområdet, hvor hovedmålsætningerne og -budskaberne er fremhævet:

Manglende forskningsmæssig dokumentation for effekt af døgninstitutionsanbringelse som baggrund for kommunes målsætning på anbringelsesområdet:

"Der har i de seneste år været stor opmærksomhed på effekten af anbringelser af børn og unge. Forskningsmæssigt har flere resultater sat spørgsmålstegn ved effekten. Samtidig har praksiserfaringer vist, at det oftest er hensigtsmæssigt for barnet/den unge at forblive i sit nærmiljø og i de fællesskaber, som findes der. På den baggrund er anbringelsesantallet gennem de seneste 5 år nedsat med 20 %. Samtidig er anbringelsesmønstret blevet ændret, således at færre børn og unge er blevet anbragt på døgninstitutioner og opholdssteder og flere i særlige plejefamilier (...). Denne udvikling foreslås intensiveret i 2012 og de følgende år." (Socialudvalgets rammebeskrivelse for bevillingsområdet fra og med år 2012).

"Omlægningen har taget sit udgangspunkt i viden og forskningsresultater om effekter i indsatserne for børnegruppen, herunder kortlægning af en række mangelfulde resultater for anbragte børn og unge, en kritisk gennemgang af kommunens egne indsatser samt udvikling af en række nye lokalt forankrede tiltag, herunder kommunale plejefamilie." (Udvalget for børn og undervisning, 19. december 2011).

Mål om så vidt muligt at anbringe børn i plejefamilie frem for på døgninstitution:

"Anbringelsen skal så vidt muligt være en netværksanbringelse eller en slægtsanbringelse. Alternativt overvejes lokale plejefamilier eller i særlige omstændigheder, eksempelvis når forældre ikke er samarbejdsvillige, eller barnet har særlige behandlingsbehov, en kommunal plejefamilie." (Anbringelsesgrundlag, Børnerådgivningen, december 2010).

"(...) anbringelser af børn og unge (skal, red.) i videst muligt omfang ske i eget familienetværk eller i familiepleje." (Socialudvalgets mål- og rammebeskrivelse for bevillingsområdet for 2013).

"På lang sigt er det målet at nedbringe omfanget af kommunens anvendelse af pladser på døgninstitutioner og opholdssteder til fordel for anvendelsen af pladser i familiepleje." (Byrådsmøde d. 15. november 2010).

Mål om at øge antallet af anbringelser i plejefamilier og nedbringe antallet af anbringelser på døgninstitution og pædagogiske opholdssteder:

"Barnets reform skal implementeres i løbet af 2011. Det betyder, at brugen af plejefamilier skal øges på bekostning af øvrige anbringelsesudgifter." (Regnskab 2010).

"Igangsatte tiltag på plejefamilieområdet vil have særlig høj prioritet med det formål at understøtte barnets reform samt de lokalpolitiske målsætninger om øget brug af plejefamilie, herunder netværksfamilier og kommunale plejefamilier. Der er udarbejdet og vedtaget en ny aflønningsmodel for plejefamilieområdet, som vil blive evalueret foråret 2013. (...) Der vil fremadrettet blive arbejdet på en øget brug af netværks- og plejefamilier, og mindre brug af opholdssteder og institutioner. 65 % af alle anbringelser i 2014 skal ske i plejefamilier/netværks- og kommunale plejefamilier. (...) Anbringelser fremover sker med udgangspunkt i nærhedsprincippet (at anbringelse af børn og unge fra kommunen som hovedregel sker i kommunen). (...) Omlægning af indsatsen på forebyggelses- og anbringelsesområdet, herunder udbygning og opkvalificering af plejefamilieområdet/kommunale plejefamilier." (Kommunebudget 2014-17).

Mål om at implementere kommunale plejefamilier og barnets reform:

"(...) Kommunens familieplejegruppe vil fortsat arbejde på etablering af flere kommunale plejefamilier, således at anbringelse på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder så vidt muligt undgås." (Socialudvalgets rammebeskrivelse for bevillingsområdet fra og med år 2012).

"Opdyrkning af nye plejefamilier, herunder de nye kommunale plejefamilier samt netværksfamilier, er et område, som prioriteres højt. Der er mange nye godkendelser på vej, og det nye område med kommunale plejefamilier er under opbygning. Sidstnævnte bl.a. gennem informationsmøder." (Udvalget for børn og undervisning, februar 2012).

"Familieplejen vil fortsat have fokus på implementering og opfølgning af Barnets Reform, der er aktuelt en række familier under forundersøgelse eller er fundet egnet som kommunal familiepleje. Aktuelt er der tre børn, der er anbragt i kommunal plejefamilie (...) og videre frem i 2013 vil der fortsat være fokus på at anbringe børn og unge i familiepleje frem for på døgninstitutioner for at sikre børnene og de unge tætte og stabile voksenrelationer i et familiemæssigt miljø." (Kommuneplan 2013).

Mål om kvalificering af de kommunale plejefamilier:

"Familieplejen vil etablere kommunale plejefamilier jf. Barnets Reform (...). Familieplejen ønsker (endvidere, red.) at udvikle fælles metoder i supervision og at fokusere specielt på et kompetenceløft i forhold til de krav, der stilles i Barnets Reform, til supervision af de kommunale plejefamilier." (Familieplejen, Årsrapport 2010).

"Vi har besluttet, hvilke faglige kvalifikationer der skal være til stede for at blive kommunal plejefamilie. Disse foreligger skriftligt og på hjemmesiden." (Standardrapport, 2012).

Mål for målgruppen af børn, der kan placeres i kommunale plejefamilier:

"(...) målgruppen (for kommunale plejefamilier, red.) er børn med svære vanskeligheder på 3-18 år, dog primært 6-14 år. Der opstilles følgende udelukkelseskriterier; unge i misbrug, unge som er meget udadreagerende, børn og unge med svære handicaps samt børn og unge med indgribende psykiatriske diagnoser (...)." (Byrådsmøde nov. 2011).

Et par af kommunerne beskriver også konkrete mål for udviklingen af antallet af plejefamilier med særlige opgaver på følgende vis:

"Omkring år 2014 er der beregnet bevillinger til 6 kommunale plejefamilier, i henhold hertil var der i år 2012 bevilget 3,5 kommunal plejefamilie, og i 2013 var der bevilget 5 kommunale plejefamilier." (Bemærkninger til Kommunens budget for året 2014).

"Ved projektperiodens afslutning vil der være opbygget en gruppe af kommunale plejefamilier (6-8 familier), som har behandlingskrævende børn i pleje, og hvor erfaringer, organisering mv. kan overføres til opbygning af endnu en gruppe kommunale plejefamilier." (Byrådsmøde d. 15. november 2010).

I alle syv kommuner er politikken således, at, når der træffes afgørelse om at anbringe børn og unge uden for hjemmet, skal det først og fremmest undersøges, om plejefamilie er en mulighed, således at døgnanbringelse på døgninstitution så vidt muligt undgås (jf. også Barnets Reform). Det betyder, at antallet af børn, der anbringes på døgninstitution og socialpædagogiske opholdssteder, er reduceret inden for de seneste år, mens antallet af børn anbragt i plejefamilie er steget.

Det har således været en meget målrettet politik i kommunerne inden for de sidste par år (jf. ovenfor), at man har søgt at kvalitetsudvikle plejefamilieområdet.

Ønsket om at reducere de store udgifter på anbringelsesområdet har således ifølge de administrative ledere også været et af motiverne til, at kommunerne har ønsket at udvikle og øge brugen af plejefamilier.

En leder i en af kommunerne udtaler: "En plejefamilieanbringelse koster vel omkring 30-40.000 kr., en institutionsplads eller plads på et socialpædagogisk opholdssted koster let det dobbelte og kan koste op til 100-150.000 kr., men det er ikke nødvendigvis sådan, at vi fortsat kan undgå de helt dyre anbringelser til meget stærkt kriminaliserede og evt. misbrugende unge, men mange af dem, vi tidligere anbragte på døgninstitution, kan godt anbringes i plejefamilie".

Som en af cheferne siger som konsekvens af den gennemførte politik: "Vi har samme antal anbragte børn, men vi har mange flere børn i plejefamilie end bare for tre år siden, og dermed er vore samlede anbringelsesudgifter faldet markant, hvilket også var målet, da vi jo er inde i omfattende besparelser på de tunge og store udgifter på børne- og ungeområdet i kommunen".

Den indledende kortlægning viste, at de store bykommuner især anvender kommunale og/eller specialiserede plejefamilier uden for egen kommune, mens de mindre land- og

bykommuner især anvender kommunale og/eller specialiserede plejefamilier inden for egen kommune (Mehlbye & Houlberg 2012).

Kommuneundersøgelsen peger også i retning af, at det synes at være noget lettere for de mindre kommuner uden for de store byzoner at finde plejefamilier inden for kommunegrænsen eller tæt på egen kommune, mens dette er noget sværere for de store bykommuner.

Det er dog generelt gældende i de undersøgte kommuner, at man så vidt muligt ønsker at anvende kommunale og specialiserede plejefamilier inden for egen kommunegrænse eller så tæt på kommunen som muligt af hensyn til ikke at bryde barnets øvrige relationer, dvs. kammeratskabsrelationer, fritidsaktiviteter og skolegang.

Som en af de interviewede ledere siger: "Det er synd, hvis en skole har fået etableret et rigtigt godt skoletilbud med den nødvendige støtte til barnet, at rive dette over og flytte barnet til en anden kommunes skole, hvilket er nødvendigt, hvis barnet placeres langt væk fra kommunen".

Men andre understreger også, at det er en individuel vurdering, om barnet skal anbringes tæt på kommunen eller længere væk, som en chef siger "nogle gange giver det god mening at anbringe dem lige om hjørnet, og andre gange er det rigtigt godt, at de kommer væk, især hvis de har brug for at komme væk fra deres sociale netværk, fx en bestemt gruppe unge, der har en uheldig indvirkning på deres adfærd".

I takt med at man har omlagt anbringelsespolitikken, har man i kommunerne styrket den tidlige forebyggende indsats. Man søger at se og sætte ind over for socialt udsatte børn så tidligt i deres liv som muligt, for at undgå at barnets vanskeligheder udvikler sig til at blive større eller alvorligere, i takt med at de bliver ældre. Dette afspejler sig dels i, at børnene i kommunerne, ifølge lederne i kommunerne, anbringes i en yngre alder end tidligere, dels i en styrkelse og udvikling af lokale forebyggende indsatser såsom familiehuse med fleksible funktioner, hvor børn og forældre kan bo i akutte situationer, og hvor der kan gennemføres observation af børn med henblik på iværksættelse af evt. videre foranstaltninger.

3.3 Implementeringen er forløbet meget forskelligt

Casestudieundersøgelsen viser, at de kommunale plejefamilier er etableret inden for det sidste 1½ år og er motiveret af Barnets Reform. I de tre kommuner, der er engageret i et særligt projekt omkring styrkelse af plejefamilieområdet, herunder specialiserede plejefamilier, er de særlige plejefamilier også etableret inden for de sidste 1-1½ år. I de øvrige kommuner er kommunen begyndt at anvende de specialiserede plejefamilier for 3-8 år siden (se også Mehlbye & Houlberg 2012).

Implementeringen er styrket ved udviklingsprojekter og målrettet planlægning

Implementeringen af plejefamilier med særlige opgaver er således sket på forskellig vis i kommunerne.

To kommuner deltager i et udviklingsprojekt omkring de kommunale plejefamilier, hvor det overordnede formål er, "(...) at styrke kommunernes anvendelse af nye typer plejefamilier samt at udvikle de organisatoriske rammer og forhold på plejefamilieområdet, så kommunerne understøttes i at sikre det rette match mellem barn og plejefamilie og den specialiserede indsats under en plejefamilieanbringelse." (Socialstyrelsen, Vidensportal om udsat-

te børn og unge, 2013).³ Som en del af projektet arbejdes der med rekruttering og godkendelse af kommunale plejefamilier, matchningsprocedurer, kompetenceudvikling, supervision og anden støtte samt samarbejdsrelationer.⁴ Metodeudviklingsprojektet gennemføres over en 3-årig periode fra år 2011-2013. Formålet og ambitionen med dette projekt var og er "(...) at børn, som tidligere er blevet anbragt på døgninstitution eller socialpædagogisk opholdssted, fordi deres problematikker har været for vanskelige for plejefamilier at håndtere, fremover kan anbringes i en plejefamilie, som (evt. i en periode) forstærkes".

I en tredje kommune har man iværksat et større udviklingsprojekt omkring udviklingen af særligt kvalificerede plejefamilier, der skal kunne modtage børn og unge med særlige støtte- og behandlingsbehov. Projektet er beskrevet som en central indsats i kommunens strategi for udvikling af arbejdet med udsatte børn, unge og deres forældre (2012-2014), vedtaget af Socialudvalget i kommunen primo 2012. Det bliver her beskrevet, at anvendelsen af specialiserede plejefamilier udgør en vigtig del af udviklingen af fleksible tilbud, der er med til at sikre kontinuitet i indsatsen for det enkelte barn og dermed har til formål at mindske risikoen for sammenbrud i anbringelsen. For at mindske risikoen for et sammenbrud modtager de specialiserede plejefamilier mere uddannelse, supervision og vejledning end de "ordinære" plejefamilier i form af øget konsulentstøtte med hyppige besøg i plejefamilien, netværksgrupper for plejefamilierne, fast telefontid alle hverdage, hvor plejefamilien kan få fat i deres familieplejekonsulent, ekstra efteruddannelse af plejefamilierne, lektiehjælp, som en mulighed for at styrke plejebarnets faglige udvikling, og børnepasning som en fast del af kontrakten med plejefamilien.

I to kommuner har man tilrettelagt en målrettet strategi for implementeringen af særlige plejefamilier, uden at der er tale om et egentligt udviklingsprojekt, hvor der er nedsat arbejdsgrupper, som har skullet udforme godkendelses- og visitationskriterier som led i planlægningen af implementeringen og brugen af kommunale og specialiserede plejefamilier.

I to kommuner har der ikke været en særlig forudgående planlægning eller implementeringsstrategi. I stedet er man startet med at anbringe børn i kommunale plejefamilier uden en større forudgående planlægning, hvilket ifølge plejefamiliekonsulenterne har skabt nogen usikkerhed om, hvilke børn, der især kunne anbringes i kommunale plejefamilier, og under hvilke vilkår.

Rekrutteringen af plejefamilier er sket ad forskellige kanaler

Rekrutteringen af de kommunale plejefamilier har været meget forskellig. I nogle kommuner har man udvalgt nogle af de plejefamilier, man i forvejen anvendte, og som man vurderede havde særligt gode forudsætninger for at modtage børn med særlige støttebehov. Familier, som man mere målrettet og med mere støtte end tidligere ville anvende til de mest støttekrævende børn.

I andre kommuner har man annonceret efter kommunale plejefamilier. Men fælles for kommunerne er, at man ikke har ansat plejefamilier, uden at der har været et konkret barn, der skulle anbringes i familien. Hvad angår de kommunale plejefamilier, betyder det også, at der typisk er tale om konkrete godkendelser til et barn, som stod over for at skulle anbringes, mens der sjældent er tale om generelle godkendelser af plejefamilien. Dette fordi det enkelte barn/den enkelte unge kan have meget forskellige behov.

Hvad angår de specialiserede plejefamilier, er disse ofte etableret inden for de sidste 6-8 år (se også Mehlbye & Houlberg 2012) og typisk udvalgt blandt de familier, kommunen i for-

³ <http://vidensportal.servicestyrelsen.dk/temaer/plejefamilier/udvikling>

⁴ <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/barnets-reform/centrale-initiativer/Listeoverkommunerudviklingsprojekt.pdf/view>

vejen anvendte som almindelige plejefamilier, og hvor kommunen ved nærmere kendskab fandt dem egnede til at tage de mest støttekrævende børn i pleje. Det er således en udvikling, der har været undervejs over nogle år, i kraft af, at man har ønsket flere børn i plejefamilie.

En chef i en af kommunerne fortæller således, at denne brug af særlige plejefamilier til de særligt støttekrævende børn i starten blev modtaget med nogen tøven fra sagsbehandlerside, fordi man nu skulle til at anbringe børn, som man tidligere ville have placeret på døgninstitution, i plejefamilie. Hun udtrykker det på denne måde: "Der er ingen tvivl om, at sagsbehandlerne i starten havde en vis berøringsangst, fordi det også var at give afkald på noget sikkerhed, man var jo vant til døgninstitutioner (...). Der har været adskillige tilløb til at turde bryde det (...), men der er vi ikke nu. Vi vil det gerne, og vi har gjort os nogle erfaringer med de familier, og de er faktisk dygtige".

I øvrigt oplyser alle syv kommuner, at de altid har haft særlige, udvalgte plejefamilier, som var gode til at tage børn med særlige støttebehov i pleje. De særlige plejefamilier adskiller sig fra de øvrige plejefamilier i kraft af, at de både har mange års erfaring med børn med særlige behov fra tidligere arbejde som plejefamilie og har en relevant faglig uddannelse som pædagog eller lærer.

Udvælgelsen af og kravene til disse plejefamilier er således, ligesom til de kommunale plejefamilier, at de skal have særlige forudsætninger såsom en relevant faglig uddannelse og erfaring med arbejde med børn og unge med særlige støttebehov.

Der er ikke den store forskel mellem kommunale og specialiserede plejefamilier

De specialiserede plejefamilier får hyppigere supervision og mere efteruddannelse end den almindelige plejefamilie, fordi kommunernes strategi er at udvikle plejefamilier til at tage sig af børn med særlige behov, der rækker ud over det, en almindelig plejefamilie kan. De kommuner, der alene anvender specialiserede plejefamilier, udtaler også, at de ikke kan se behovet for at etablere kommunale plejefamilier. De vurderer, at deres specialiserede plejefamilier dækker det behov, de har, for at anbringe børn med særlige vanskeligheder i plejefamilie. De har desuden vanskeligt ved at se nævneværdige forskelle mellem kommunale og specialiserede plejefamilier.

Det samme billede ses i de kommuner, der både anvender kommunale og specialiserede plejefamilier. Der kan hverken i casestudieundersøgelsen eller den kortlæggende undersøgelse (jf. Mehlbye & Houlberg 2012) registreres den store forskel mellem de to typer af plejefamilier. Forskellene består primært i, at de specialiserede plejefamilier kun har en måneds opsigelsesperiode, mens de kommunale plejefamilier har 3-4 måneders opsigelsesperiode. Desuden har de kommunale plejefamilier i undersøgelsen kun ét barn i pleje, mens de specialiserede plejefamilier kan have 2-3 børn i pleje på samme tid.

Kommunerne mener således ikke, at der er den store forskel mellem specialiserede og kommunale plejefamilier ud over fleksibilitet i brugen af de specialiserede plejefamilier, bl.a. fordi de har en kortere opsigelsesperiode. Kommunerne er derfor heller ikke nødvendigvis motiverede for at etablere flere kommunale plejefamilier.

Som en leder i en kommune siger: "Vi har jo familier med særlige kompetencer, som vi af erfaring ved, at dem kan vi anbringe meget vanskelige børn i. Det har vi altid haft, så vores motivation for at etablere kommunale plejefamilier er ikke stor".

Aflønningen af plejefamilierne

Plejevederlaget i de kommunale plejefamilier er typisk på 8-10 gange plejevederlag, da det forventes, at mindst én af plejeforældrene (typisk den, der har plejetilladelsen) er hjemmegående. Antallet af plejevederlag ligger fast og er ikke løbende til forhandling. I én kommune har man fx fastsat antallet af plejevederlag for en fireårig periode, inden det skal til forhandling igen. Men familierne er fortsat kontraktansatte ligesom de almindelige plejefamilier, men dog i flere tilfælde med en opsigelsesperiode på mere end den normale opsigelse på én måned. Typisk er der i stedet en tremåneders eller en firemåneders opsigelsesperiode. Men der er også eksempler på kommuner, der kun giver én måneds opsigelsesperiode.

De specialiserede plejefamilier har oftere et lidt lavere plejevederlag end de kommunale plejefamilier, men dog et noget højere antal plejevederlag end de almindelige plejefamilier (jf. Mehlbye & Houlberg 2012; Mehlbye & Sjørlev 2014), men ellers ligner de på de punkter de kommunale plejefamilier.

3.4 Organiseringen af anbringelsesområdet er styrket

I takt med at man i kommunerne har øget andelen af børn, der anbringes i plejefamilie, har man organiseret børne- og ungeområdet i kommunen med henblik på opkvalificering og opprioritering af plejefamilieområdet. På denne måde er der desuden mere fokus på plejefamilieområdet og udviklingen af dette.

I alle syv kommuner har man således udskilt plejefamilieafdelingen fra familieafdelingen /familierådgivningen. I enkelte kommuner er plejefamilieområdet organiseret under familieafdelingen, mens det i andre er helt adskilt fra familieafdelingen i en selvstændig afdeling med egen leder.

I nogle kommuner er evt. døgninstitutionskonsulenter placeret i samme afdeling som plejefamiliekonsulenterne. I andre kommuner, især dem der har flere egne døgninstitutioner, er der etableret en selvstændig døgninstitutionsafdeling med egen leder.

I plejefamilieafdelingen er der enten ansat en afdelingsleder, en teamleder eller alene en koordinator. Den ledelsesmæssige struktur er ikke nødvendigvis afhængig af størrelsen af afdelingen.

Inden for plejefamilieafdelingen kan fordelingen af plejefamilier mellem plejefamiliekonsulenterne også være forskelligt organiseret. I nogle kommuner er alle typer af plejefamilier fordelt på alle familieplejekonsulenterne. I andre kommuner er det udvalgte familieplejekonsulenter, der har ansvaret for de kommunale og/eller de specialiserede plejefamilier. Det betyder, at de har mere tid til den enkelte plejefamilie og dermed også kan specialisere sig i supervision og rådgivning af plejefamilier, som har særligt støttekrævende børn.

Baggrunden for adskillelsen af plejefamilieafdeling og familieafdeling i de undersøgte kommuner er også, at man i den kommunale organisation har ønsket at adskille myndighedsdelen (myndighedssagsbehandlerne i familieafdelingen), hvor der træffes afgørelser og bevilges foranstaltninger, fra udførerdelen (plejefamilieafdelingen/-afsnittet), dvs. iværksættelsen af og opfølgningen på den valgte foranstaltning.

Der er således tale om en BUM-model (bestiller-udfører-model). Beslutningen om indstilling til døgnanbringelse tages i familieafdelingens sagsbehandlergruppe, efter at der er gen-

nemført en socialfaglig undersøgelse af barnets forhold. Når beslutningen om anbringelse er taget på ledelsesniveau eller i kommunens visitationsudvalg, og familien og barnet har accepteret anbringelsen, videregives barnets sag til plejefamilieafdelingen. Plejefamiliekonsulenterne går derefter i gang med at finde en egnet plejefamilie.

En chef formulerer det på denne måde: "(...) så sidder vi med en sag og siger, at det kunne være godt med en plejefamilie, (...) beslutningen tager vi på et gruppemøde, hvor sagsbehandleren vurderer, at det ligner en plejefamiliesag, så får hun en bevilling af mig, (...) så er det allerførste at spørge familien og barnet, men så visiterer vi sagen til familieplejen, der så går i gang med at søge (plejefamilie, red.) ud fra de præmisser, der er. Så ringer de til os efter forhåbentligt kort tid, nogle gange lang tid, og siger nu har vi en familie, der matcher det her barn, denne her unge (...) så man kan sige, at vi slet ikke er med i denne søgeproces overhovedet. Vi visiterer dem (børnene, red.) kun".

Når plejefamilieafdelingen har fundet en egnet plejefamilie, er næste trin typisk, at familiens sagsbehandler og plejefamiliekonsulenten besøger plejefamilien. Her vurderer de i fællesskab, om det er en plejefamilie, der kan imødekomme barnets behov for omsorg og pædagogisk støtte. Næste trin vil ofte være besøg i plejefamilien sammen med forældre og barn, hvor såvel plejeforældre som barn og forældre får mulighed for at vurdere, om det er den rigtige plejefamilie til barnet.

Denne BUM-model gennemføres i praksis lidt forskelligt i kommunerne i forhold til graden af dialog og kontakt mellem myndighedssagsbehandlere i familieafdelingen og plejefamiliekonsulenterne i plejefamilieenheden (se senere).

I alle kommuner gives der udtryk for stor tilfredshed med denne adskillelse, både blandt medarbejdere og ledere. Tidligere var det, ifølge kommunerne, den typiske praksis, at det var myndighedssagsbehandlerne, der både indstillede barnet til anbringelse uden for hjemmet og som også fandt og besøgte mulige plejefamilier samt præsenterede barn og forældre for den valgte plejefamilie. Det betød, at myndighedssagsbehandleren, ifølge kommunerne, var tilbøjelig til at vælge de plejefamilier/døgninstitutioner eller opholdssteder, han/hun kendte i forvejen. Dermed var udvalget begrænset, når der skulle vælges et anbringelsessted til barnet.

Nu kender plejefamilieafdelingen plejefamilierne i egen kommune samt de hyppigst anvendte plejefamilier i andre kommuner. Det betyder, ifølge interviewene med ledere og plejefamiliekonsulenter, at der kan vælges en plejefamilie på et mere informationsbaseret grundlag med henblik på opfyldelse af barnets beskrevne behov i den socialfaglige undersøgelse og barnets handleplan. Plejefamilieafdelingen får dermed en særlig specialisering og kompetence på anbringelses-/plejefamilieområdet.

3.5 Visitationen er styrket med et visitationsudvalg

Opkvalificering af visitationsprocessen

Uafhængig af, om der er tale om kommuner med kommunale og/eller specialiserede plejefamilier, er der i alle kommunerne en fast model for visitationen til døgnanbringelse, som gælder for alle typer af døgnanbringelser.

Der er både eksempler på kommuner, der har et visitationsudvalg, hvor indstillingen drøftes og besluttet, og eksempler på, at det er lederen af familieafdelingen, der alene har beslutningskompetencen, og endelig kommuner, hvor der er tale om et bevillingsudvalg med ledelsesrepræsentanter og ofte også faglige eksperter.

Der er således tale om en meget grundig visitation til døgnanbringelse i alle kommuner, hvor den endelige beslutningskompetence ligger på chefniveau, men først efter en grundig faglig drøftelse på et sagsbehandlermøde med faglige eksperter tilstede. På denne måde søger man i kommunerne at opkvalificere beslutningsprocessen og sikre den mest kvalificerede visitationsproces, samt det bedst mulige anbringelsesgrundlag.

Det er desuden gennemgående i alle kommunerne, at der er ledelsesmæssigt fokus på en stram udgiftsstyring af området. Det betyder, at myndighedssagsbehandlernes beslutningskompetencer er reduceret. I nogle kommuner har myndighedssagsbehandleren et økonomisk råderum til iværksættelse af foranstaltninger på op til 15.-20.000 kr., og i nogle kommuner har de ikke længere et selvstændigt økonomisk råderum. Det vil sige, at beslutninger om iværksættelse af alle foranstaltninger, der udløser udgifter, tages på ledelsesniveau, enten af lederen af familieafdelingen/-rådgivningen eller, hvis det er meget dyre foranstaltninger, af forvaltningsledelsen.

En chef: "vores organisation er bygget således op, at sagen drøftes på sagsmødet, hvor der er flere fagpersoner tilstede, nemlig en psykolog, en familievejleder og evt. en kontaktperson til barnet eller familien. Så drøfter vi det, og hvis den drøftelse peger på en foranstaltning, så går den på bevillingsmøde, hvor jeg også sidder"

I seks af kommunerne er det myndighedsområdet, dvs. familieafdelingens/-rådgivningens myndighedssagsbehandlere, der gennemfører undersøgelsesarbejdet, dvs. den socialfaglige undersøgelse, og i samme forbindelse opstiller en handleplan for, hvilken indsats barnet har behov for. Dette sker efter, at sagen har været drøftet på sagsbehandlernes gruppe-møde, hvor lederen af familieafdelingen og en faglig konsulent som regel er til stede.

I en enkelt kommune er undersøgelsesafdelingen og handleplans- og foranstaltningsafdeling adskilt, hvilket betyder, at den socialfaglige undersøgelse udføres i én afdeling, mens handleplan og beslutning om behovet for foranstaltning ligger i en anden afdeling. Dette sker ud fra et ønske om en yderligere kompetenceudvikling af sagsbehandlerne i retning af specialisering i henholdsvis undersøgelsesarbejde og handleplansarbejde for at sikre kvaliteten af begge opgaver. De to afdelingsledere sikrer en tæt koordinering af arbejdet mellem de to afdelinger. Det næste og tredje led i visitationskæden er plejefamilieafdelingen

Det kan være meget forskelligt, både fra kommune til kommune og fra sagsbehandler til sagsbehandler, hvor meget sagen har været drøftet med familieplejekonsulenterne, inden myndighedssagsbehandlerens indstiller et barn til anbringelse og anbringelsesform.

I nogle kommuner lægger man stor vægt på, at sagen er drøftet mellem sagsbehandler og plejefamiliekonsulent inden indstilling til anbringelse, så sagsbehandlerne har snakket om anbringelsesmulighederne med plejefamiliekonsulenten inden indstillingen til visitationsudvalget. Det kan være en formel beslutning, at det skal ske, men det kan også ske mere uformelt.

En chef: "allerede i sonderingsfasen lægger vi uformelt en billet ind hos plejefamilieafdelingen og siger, kan I kigge på, om der dukker noget op (...) så vinder vi en måned eller halvanden".

Beslutningen om anbringelse træffes af myndighedssagsbehandleren eller alternativt af visitationsudvalget, men det varierer, hvor meget dialog der er med andre fagpersoner.

I nogle kommuner har et barns anbringelse i plejefamilier ikke været drøftet med familieplejekonsulenterne. Nogle sagsbehandlere giver her udtryk for, at "vi indstiller blot til en anbringelse, men ikke hvilken form for anbringelse", men at der fra politikernes side er lagt

en fast økonomisk ramme for, hvor meget den enkelte anbringelse må koste. I disse kommuner vægtes den rene BUM-model, hvor familieafdelingen/-rådgivningen (dvs. myndighedsudøver) indstiller til en anbringelse, mens visitationsudvalg eller leder for familieafdelingen (myndighedsområdet) træffer afgørelse om, hvilken anbringelsestype (plejefamilie, opholdssted, plejefamilie m.m.) barnet skal tilbydes. Når det er en plejefamilieanbringelse beslutter plejefamilieafdelingen, hvilken plejefamilie barn og forældre skal tilbydes⁵ ud fra beskrivelse af barnets behov og handleplanen for anbringelsen.

Den tidlige dialog mellem myndighedssagsbehandler og plejefamiliekonsulent har ifølge plejefamilieplejekonsulenter og myndighedssagsbehandlere betydning for den efterfølgende matchning. De påpeger ligeledes, at en grundig og fyldestgørende beskrivelse af barnet og dets behov kan gøre matchningen mellem barn og plejefamilie lettere og mere kvalificeret.

Matchningen er grundigt planlagt

I alle kommuner fremtræder visitations- og beslutningsprocessen som meget grundigt planlagt. Det vil sige, at den enkelte myndighedssagsbehandler har til opgave at sikre, at der foreligger en fyldestgørende socialfaglig undersøgelse af barnet, dets behov for foranstaltninger og mål for foranstaltningen med henblik på at finde den rette foranstaltning til barnet.

Plejefamiliekonsulenternes erfaringer er imidlertid, at der i praksis kan være meget forskel på, hvor fyldestgørende visitationsgrundlaget er ved henvisning af et barn til plejefamilieanbringelse i form af den socialfaglige undersøgelse. En plejefamiliekonsulent udtrykker det på følgende måde: "Vi kan få alt lige fra et par sider uden særlige oplysninger op til en grundig fyldestgørende undersøgelse af barnets forhold, der rummer alle aspekter af barnets forhold og beskriver dets behov for en foranstaltning grundigt".

Fyldestgørende oplysninger om barnets forhold er afgørende for plejefamiliekonsulenternes mulighed for at finde en egnet plejefamilie til barnet. Når der er tale om et ufuldstændigt undersøgelsesgrundlag, gør det det svært for plejefamiliekonsulenterne at finde den bedst egnede placering af plejebarnet samt evt. supplerende støtte. Et svagt undersøgelsesgrundlag kan måske skyldes, at der er tale om en akut anbringelse, hvor der ikke har været tid til at gennemføre en socialfaglig undersøgelse, inden anbringelse af barnet.

Dette betyder også, ifølge interviewene med plejefamiliekonsulenterne, at der kan mangle oplysninger om barnets skole- og undervisningsbehov, fordi PPR ikke har vurderet barnets situation og behov, inden sagen blev visiteret til plejefamilieafdelingen. Dette skyldes oftest, at der først kan tages beslutning om skoleplacering, når plejefamilien er fundet. Konsekvensen er imidlertid, at der ikke kan findes en egnet skoleplacering til barnet, når det anbringes, fordi barnets evt. særlige undervisningsbehov og eller støttebehov endnu ikke er beskrevet.

For familieplejekonsulenterne er det vigtigt at vide mest muligt om barnet og om dets behov i form af en grundig socialfaglig undersøgelse og en handleplan samt en efterfølgende samtale med myndighedssagsbehandleren om barnet. Derfor er det afgørende, at der foreligger en grundig handleplan med mål for anbringelsen baseret på en socialfaglig undersøgelse, hvilket undersøgelsen viser også er tilfældet for langt de fleste børn, der står over for en anbringelse i en plejefamilie med særlige opgaver. Men der er undtagelser, og det kan påvirke både matchningen, supervisionen og plejefamiliens indsats over for barnet (jf. kap. 3.7 og 4.8).

5 Rammerne kan være mere eller mindre faste, men der skal altid laves en individuel vurdering af, hvad barnet har brug for, således at man ikke sætter skøn under regel.

Nogle familieplejekonsulenter påpeger, at de ikke nødvendigvis altid er enige i familieafdelingens beslutning, når et barn er indstillet til almindelig plejefamilie. Det kan være, at de skønner, at barnet har for store vanskeligheder til, at en almindelig plejefamilie kan imødekomme barnets behov. Men de oplever, at de kan have svært ved at komme igennem med deres bekymringer.

Når familieplejekonsulenterne har fundet en plejefamilie, der vurderes egnet til barnet, indledes følgende proces i alle kommunerne. Først tager plejefamiliekonsulenten på besøg i plejefamilien og fortæller om barnet. Hvis plejefamilien vurderer, at de kan tage barnet i pleje, besøger sagsbehandler og plejefamiliekonsulent plejefamilien sammen. Hvis begge finder plejefamilien egnet, er næste led i processen, at barnets forældre besøger plejefamilien sammen med familieplejekonsulenten og evt. myndigheds-sagsbehandleren. Hvis de finder plejefamilien egnet, tager forældre og familieplejekonsulent typisk sammen med barnet på besøg i plejefamilien. Først derefter besluttet det, hvorvidt barnet skal anbringes i plejefamilien.

3.6 Støtteforanstaltninger kan ikke altid være på plads, inden barnet anbringes

Som ovenfor nævnt, er der ikke altid taget stilling til skole- og undervisningsbehovet, inden der er fundet et anbringelsessted. Ifølge plejefamiliekonsulenterne kan det også være vanskeligt, hvis man ikke ved, hvilken plejefamilie, og dermed også hvilken kommune, barnet anbringes i.

I nogle tilfælde har PPR allerede ved visitationen til plejefamilieafdelingen vurderet barnets skole- og undervisningsbehov. Hvis barnets undervisningsbehov er beskrevet allerede i den socialfaglige undersøgelse, vil forhandlingen mellem PPR i henholdsvis anbringelseskommune og opholdskommune om den bedst mulige skoleplacering hurtigere kunne gå i gang, når barnet skal anbringes i en plejefamilie uden for kommunen. Problemet er mindre eller ikke til stede, hvis barnet anbringes i egen kommune, hvor der måske allerede er et særligt skoletilbud til barnet, som det kan fortsætte i.

Men ifølge familieplejekonsulenterne, foreligger der ikke altid fyldestgørende oplysninger om barnets undervisningsbehov ved visitationen til døgnanbringelse, hvilket kan betyde, at PPR ikke kender barnet, som skal anbringes. Konsekvensen er, at PPR først kommer ind i sagen, når placeringen er fundet, og først da kan PPR foretage en grundig vurdering af barnets skole- og undervisningsbehov. Der kan foreligge en udtalelse fra barnets skole i hjemkommunen, men det er ikke altid nok i forhold til at vurdere, hvilken skoleplacering og støtte i skolen barnet har behov for.

Forhandlingen med den modtagende kommunes skole og PPR kan være vanskelig og tidskrævende, da den forudsætter en fælles vurdering af barnets støttebehov mellem medarbejderne i de to Pædagogisk Psykologiske Rådgivningsenheder (PPR) i henholdsvis barnets anbringelses- og opholdskommune. Det er den anbringende kommune, der skal betale for ekstra støtte, men det er barnets fremtidige opholdskommune, der skal tilbyde barnet et skoletilbud, fx i form af krav om særlige støttetimer. Her skal de to kommuners PPR-enheder blive enige, inden barnet kan tilbydes en skoleplacering, hvilket betyder, at der kan gå et stykke tid efter, at barnet er anbragt, før det får et skoletilbud.

Ofte har de børn, der anbringes i særlige plejefamilier svære skolevanskeligheder, som måske forstærkes, hvis de skal gå uden skole- og/eller undervisningstilbud i længere tid. I

en kommune udtaler chefen for familieområdet: "(...) sådan noget som skoletilbud sætter vi selvfølgelig i gang med det samme, men vi kan ikke sætte skoleforløbet i gang, før vi har plejefamilien, så svingende skolegang er altid den risiko, vi har. Man skal selvfølgelig lægge sig i selen, så barnet kommer i skole hurtigst muligt (...). Vores PPR skal jo blive enige med opholdskommunens PPR om skolegang og evt. støtte til barnet i den forbindelse (...). Det er vores PPR, der bevilger støtten, men hvis opholdskommunen vurderer, at barnet fx har brug for ti støttetimer, og vi mener ni timer, er vi forpligtiget til at betale for ti støttetimer".

En af kommunerne understreger, at de aldrig anbringer et barn, før skoleplaceringen er på plads, fordi de vil være sikre på, at der er et kvalificeret undervisningstilbud til barnet, når det anbringes.

Hvad angår anden form for støtte under anbringelsen er der forskellig praksis. Der er både eksempler på kommuner, der gerne bevilger fx psykologbistand til barnet under anbringelsen, fx hvis det har været udsat for seksuelle overgreb, og kommuner, der ikke bevilger yderligere støtte, da de mener, at plejefamilien kan eller bør kunne opfylde barnets behov.

En chef for familieområdet "(...) vedrørende støtte til barn under anbringelsen, det er ikke noget, vi tager stilling til ved visitation til plejeanbringelse, det er noget vi tager stilling til, når vi ved, hvad det er for en familie, der får sagen. Vi skal jo fx ikke give socialpædagogisk støtte, hvis det er to socialpædagoger, der går hjemme hele dagen begge to, så er det noget andet, der skal til. Det opstår helt naturligt mellem sagsbehandler og plejefamiliekonsulent. Det vil sige, i startfasen er der et rigtigt tæt samarbejde, hvor vi screener hele problemstillingen, og så kommer sagsbehandleren måske tilbage og siger, at barnet skal have psykologtimer. Ofte sker der en udvikling, når vi flytter barnet (...) vi skal passe på ikke at stå med en hel pakke, som barnet måske ikke kan profiterere af".

Såfremt et barn ved anbringelsen får fx psykologsamtaler og fortsat har brug for det, søges disse psykologsamtaler bibeholdt hos samme psykolog.

En placering i egen kommune foretrækkes i et flertal af kommunerne både for ikke at bryde barnets sociale netværk og for at kunne bibeholde allerede iværksatte foranstaltninger, som skal fortsætte under anbringelsen. Men kommunerne understreger samtidig, at det altid er en individuel vurdering af, hvad der er bedst for barnet.

3.7 Uddannelsen af plejefamilierne er styrket i form af hyppigere supervision

Kommunerne tilbyder, i tråd med lovgivningen, de kommunale plejefamilier særlig intensiv supervision (jf. også Mehlbye & Sjørlev 2014). Der etableres i den forbindelse i nogle kommuner særlige supervisions- og netværksgrupper for de kommunale plejefamilier, hvor plejefamilierne kan yde hinanden gensidig støtte, og hvor der kan gennemføres gruppesupervision ved plejefamiliekonsulent.

De specialiserede plejefamilier får også hyppigere supervision og mere efteruddannelse end de almindelige plejefamilier, men ikke i samme omfang som de kommunale plejefamilier.

En handleplan er et nødvendigt grundlag for supervision

Ifølge kommunernes beskrivelser er det typisk meget socialt udsatte børn og unge, der anbringes i kommunale og/eller specialiserede plejefamilier. Børnene har typisk haft en opvækst præget af omfattende omsorgssvigt, hvor forældrene ikke har magtet at varetage

den basale omsorg for deres barn. Det betyder, at nogle af børnene mangler almindelige sociale kompetencer, og kan være grænseoverskridende i deres sociale adfærd over for andre mennesker. Der kan således være tale om børn og unge med omsorgssvigt, svag begavelse, manglende følelsesmæssig og intellektuel stimulering og manglende struktur i hverdagen, som kan betyde ustabil skolegang, hyppigt ophold i gademiljøerne m.m.

Derfor efterlyser plejefamilierne hyppig og kvalificeret supervision og efteruddannelse.

Forudsætningen for en god supervision, og at man arbejder mod de samme mål, er, at der forligger en handleplan ved anbringelsen. Det gør der i de fleste tilfælde, men ifølge plejefamiliekonsulenterne foreligger der ikke altid en sådan, eller plejefamilien kan ikke få lov at se den. Forældrene skal således give deres samtykke til, at plejefamilien må se handleplanen, hvilket de ikke altid ønsker (jf. forvaltningslovens § 27)⁶.

Det kan også være en handleplan alene udarbejdet af en myndighedssagsbehandler, som ikke nødvendigvis kender barnet særlig godt. Derfor kan det være afgørende for værdien af handleplanen, at der er flere, der har samarbejdet om udformningen og indholdet af handleplanen, og at de har et grundigt kendskab til barnet og dets behov.

Et godt eksempel på, hvordan nogle af kommunerne sikrer en brugbar handleplan, er, at kommunen i et samarbejde mellem forældre, plejeforældre, plejefamiliekonsulent og sagsbehandler udarbejder en fælles handleplan. På denne måde sikrer de, at alle kender handleplanen, samarbejder om at opfylde den og er enige om målet med anbringelsen.

En anden case-kommune fortæller, at de omsætter handleplanen til en pædagogisk (be-handlings)plan, som de efterfølgende anvender til supervision af plejefamilien. Som en plejefamiliekonsulent siger: "Tidligere stak vi bare plejefamilien en handleplan, så kunne de finde ud af, hvad de ville gøre ved den. Nu får de en pædagogisk plan, som vi snakker om, hver gang jeg kommer på besøg".

Hyppig supervision og rådgivning især i starten af plejeforløbet

Det er typisk plejefamiliekonsulenterne, der tilbyder supervision og rådgivning. I starten af plejeforholdet gerne en gang om ugen og efter et par måneder én gang månedligt. Supervisionen og rådgivningen er dermed noget mere intensiv end supervisionen og rådgivningen af de almindelige plejefamilier, der ofte modtager supervision og rådgivningen én gang hver anden måned, og måske kun én gang i kvartalet.

Der er desuden eksempler på kommuner, der tilbyder supervision ved psykolog, hvis et barn har særlige diagnoser eller har været udsat for seksuelle overgreb. Det kan være en af kommunens egne psykologer, der superviserer plejefamilien, det kan også være opholds-kommunens psykolog, der yder supervisionen. I sidstnævnte tilfælde er det en udgift, der bliver en del af den samlede udgift til barnets anbringelse i plejefamilie.

I nogle kommuner betragtes rådgivning og supervision af plejefamilien som det samme. I andre er der en klar adskillelse. Der er således eksempler på kommuner, der adskiller den *generelle rådgivning* omkring de praktiske forhold i en anbringelse fra den *sagsspecifikke supervision*, hvor supervisionen alene drejer sig om den pædagogiske og psykologiske tilgang til det barn, familien har i pleje. I sidstnævnte tilfælde kan det være en psykolog fra PPR, der varetager supervisionen.

6 Jævnfør Forvaltningslovens § 27 har forvaltningen tavshedspligt og kan som udgangspunkt ikke videregive fortrolige oplysninger. Forældrene skal derfor give samtykke til, at personlige oplysninger videregives til plejefamilien. Hvis forældrene ikke giver samtykke hertil, må forvaltningen udlevere de dele af handleplanen, som vedrører plejefamiliens opgave, i et andet dokument, således at plejefamilien har en beskrivelse af de opgaver, de skal arbejde med.

I enkelte kommuner tilbydes plejefamilien også gruppesupervision sammen med andre plejefamilier. Dog udgør gruppen ikke nødvendigvis alene kommunale eller specialiserede plejefamilier, men også almindelige plejefamilier.

Desuden er der kommuner, der tilbyder deltagelse i netværksgrupper til plejeforældre, men gruppen udgør heller ikke her alene kommunale eller specialiserede plejefamilier. Netværksgrupperne ledes i starten af en plejefamiliekonsulent, men målet er, at de skal være *selvkørende*, dvs. uden deltagelse af plejefamiliekonsulent.

Efteruddannelsen skal ikke nødvendigvis organiseres af kommunen

Både kommunale og specialiserede plejefamilier får tilbudt og skal modtage efteruddannelse, men det er meget forskelligt, hvordan efteruddannelsen er organiseret. Der er eksempler på kommuner, der overlader det til plejefamilien selv at finde de kurser, de ønsker at deltage i. Der er også eksempler på, at kommunens plejefamilieafdeling finder kursus-tilbud på professionshøjskolerne eller arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU) og sender kursus-katalog til plejefamilierne. Endelig er der også eksempler på, at plejefamiliekonsulenterne selv planlægger og gennemfører kurser for deres plejefamilier.

Opkvalificering af plejefamiliekonsulenterne kan være nødvendig

I arbejdet med supervisionen af kommunale og specialiserede plejefamilier er der øgede krav til plejefamiliekonsulenternes faglige dygtighed. Det har betydet, at man i nogle af kommunerne har sikret, at også plejefamiliekonsulenterne får supervision, både faglig og *sagsspecifik* supervision. Det kan være supervision ved en faglig konsulent, og det kan være supervision ved en psykolog, i en enkelt kommune begge dele.

I andre kommuner fortæller plejefamiliekonsulenterne, at de ikke får supervision målrettet netop disse familier, da anbringelse i særlige plejefamilier ikke betragtes som meget anderledes end en placering i almindelig plejefamilie. Familieplejekonsulenterne giver imidlertid udtryk for ønske om dette, da de oplever, at de børn, der anbringes i plejefamilier med særlige opgaver, stiller anderledes og større krav til deres supervision og rådgivning end de børn, der anbringes i almindelige plejefamilier.

Aflastningstilbud kan være et væsentligt tilbud i forhold til plejefamiliens overskud til at magte opgaven

Plejefamilierne tilbydes regelmæssig aflastning, hvis de udtrykker behov herfor, hvilket ikke altid er tilfældet. Plejefamilierne kan fx få aflastning hver 14. dag. Af hensyn til barnet søger sagsbehandleren så vidt muligt at finde en aflastningsfamilie i barnets egen familie eller i plejefamiliens netværk. Sagsbehandlere og plejefamiliekonsulenter gør opmærksom på, at det ikke er barnets behov for aflastning, det drejer sig om.

Det er derimod plejefamiliens eget behov for aflastning, fordi familiens plejebarn kræver meget opmærksomhed og omsorg, og fordi plejefamiliens egne børn har brug for at være alene med deres forældre. Derfor søges der også fundet et aflastningstilbud, som plejebarnet føler sig tryk ved, hvilket kan opfyldes, hvis aflastningen findes i barnets nære netværk, hvilket i praksis oftest er i plejefamiliens netværk, fx bedstemor eller moster. Ifølge plejefamiliekonsulenterne er det sjældent, at barnets eget familienetværk kan tage barnet i aflastning, fordi familien ikke magter det, eller fordi barnets familienetværk er svagt.

Aflastningen kan, ifølge plejefamiliekonsulenter og sagsbehandlere, være nødvendig, hvis der er tale om et meget støttekrævende barn, der måske kræver plejeforældrenes fulde opmærksomhed døgnet rundt. Her betyder aflastning, at plejefamilien får ro til sig selv og egen familie og dermed støttes i at kunne klare selv børn med meget store støttebehov.

Gode erfaringer med anvendelse af plejefamilier med særlige opgaver

I takt med, at kommunerne anbringer et stigende antal børn i plejefamilier, er de kommunale og specialiserede plejefamilier kommet for at blive, og det er tydeligt, at kommunerne er optaget af at udvikle og afprøve plejefamilier med særlige opgaver.

Det kommer bl.a. til udtryk ved, at børn og unge, som kommunen traditionelt ikke ville anbringe i plejefamilie, nu søges anbragt i plejefamilie. Kommunernes erfaringer er, at det i nogle tilfælde lykkes at anbringe selv unge med svære vanskeligheder i plejefamilie, hvis man finder den rigtige plejefamilie. Det gælder bl.a. unge med psykiske problemer og unge, der er svært omsorgssvigtede. Samtidig er erfaringen, at unge med svære misbrugsproblemer og den ofte dertil knyttede kriminalitet ikke bør anbringes i plejefamilie, heller ikke i en særligt kvalificeret plejefamilie, da misbruget kan være så omfattende, at en egentlig misbrugsbehandling i et særligt behandlingstilbud er nødvendig.

Den store udfordring for kommunerne er at finde tilstrækkelig mange særligt kvalificerede plejefamilier, hvilket nogle af kommunerne allerede nu oplever som et problem. Samtidig er det nogle af kommunernes erfaring, at de tidligere opstillede krav til de særlige plejefamilier om, at de har en faglig uddannelsesbaggrund eller erfaring med arbejde med udsatte børn og unge, ikke nødvendigvis er en eneste forudsætning for at kunne fungere som kommunal eller specialiseret plejefamilie. Det drejer sig i høj grad også om plejeforældrenes personlige kompetencer og forståelse af børns behov.

Af samme grund er kommunerne meget opmærksomme på, at sikre plejefamilierne tæt og hyppig supervision, efteruddannelse og aflastning.

3.8 Opsamling med hovedpunkter

Kommunerne har styrket plejefamilieområdet ved styrket politisk og ledelsesmæssigt fokus på plejefamilieområdet og et ønske om, at børn og unge så vidt muligt skal bo i en plejefamilie, når de skal anbringes uden for hjemmet.

Implementeringen af plejefamilier med særlige opgaver er forløbet meget forskelligt i kommunerne, og i de fleste tilfælde som planlagte forløb og planlagt udvikling af plejefamilieområdet.

Såvel visitationen til døgnanbringelse som uddannelsen af plejefamilier med særlige opgaver er styrket gennem de senere år.

Der er bevilget yderligere støtte til de fleste af de anbragte børn under anbringelsen i plejefamilien grundet deres behandlingsbehov, fx psykologhjælp, og hvor plejefamilien ikke nødvendigvis kan dække alle barnets behov inden for egne rammer.

Plejefamilierne har behov for grundig og hyppig supervision, og ofte akut supervision. Dette behov imødekommer alle syv kommuner.

Aflastning af plejefamilien kan være nødvendig og sker oftest inden for plejefamiliens eget netværk og ikke i barnets eget netværk, da barnets familie sjældent kan magte det.

Generelt har kommunerne gode erfaringer med at anbringe selv meget støtte- og behandlingskrævende børn i plejefamilier med særlige opgaver.

4 Plejefamiliernes og børnenes erfaringer

4.1 Introduktion

Følgende kapitel er baseret på interview med 13 plejefamilier, heraf syv kommunale plejefamilier og seks specialiserede plejefamilier, samt på interview med fire unge.

4.2 Plejefamiliernes styrke er deres faglige baggrund

Uddannelsesbaggrund og relevante erfaringer med arbejdet med børn med særlige støttebehov styrker muligheden for god opgaveløsning

I både de specialiserede og de kommunale plejefamilier har den ene eller begge plejeforældre en relevant faglig baggrund for at påtage sig opgaven som plejeforældre. De er enten uddannede som lærere eller pædagoger og flere har tidligere arbejdet med børn med særlige støttebehov.

De syv interviewede kommunale plejefamilier har flere tidligere erfaringer med at arbejde med døgnanbragte børn med særlige støttebehov. Det betyder, at de er godt rustet både fagligt og erfaringsmæssigt til at modtage meget støttekrævende børn i pleje. To plejefamilier har tidligere været aflastningsfamilie, to plejefamilier har tre års erfaring som almindelig plejefamilie, og en enkelt plejefamilie har 26 års erfaring som almindelig plejefamilie. De sidste to kommunale plejefamilier har tidligere fungeret som et socialpædagogisk opholdssted.

Alle seks specialiserede plejefamilier har tidligere erfaring med at være plejefamilie i en længere periode, der strækker sig mellem 12 og 30 år, hvilket afspejler, at de især er udvalgt blandt de plejefamilier, som kommunerne allerede anvendte. Samtlige specialiserede plejefamilier giver, ligesom de kommunale plejefamilier, udtryk for, at de har lang erfaring med arbejdet omkring børn med særlige støttebehov, og derfor føler sig godt rustede til opgaven.

Blandt de syv interviewede kommunale plejefamilier er der tre plejefamilier med hjemmeboende børn, hvor det yngste barn er 12 år og ældre end børnene i pleje. Blandt de seks specialiserede plejefamilier er der kun to med hjemmeboende børn, hvor det yngste barn er ni år, men ældre end det barn, de har fået i pleje. Det billede, der tegner sig af plejefamiliernes familiesammensætning, passer godt med de ønsker plejefamiliekonsulenterne har til de plejefamilier, de godkender. De fortæller, at de vurderer det som mest hensigtsmæssigt, at plejefamiliens egne børn er ældre, end det barn de anbringer i familien, for at sikre at plejebørnene får den opmærksomhed, de har så stor brug for (jf. også Mehlbye & Houlberg 2012).

Attraktive arbejdsvilkår er stærkt motiverende for at være plejefamilie med særlige opgaver

I forbindelse med ansættelsen som specialiseret eller kommunal plejefamilie påpeger plejefamilierne forskellige forhold som centrale for deres ønske om at blive en plejefamilie med særlige opgaver.

Der er flere eksempler på, at plejefamilier påpeger den udvidede supervision som en bestemmende faktor for, at de gerne ville arbejde som plejefamilie med særlige opgaver: "Da

jeg læste beskrivelsen af kommunale plejefamilier, så tænkte jeg, at det var lige det, vi gerne ville. Udvidet sparring, stor faglighed, stor skriftlighed og løbende efteruddannelse. Derfor tænkte vi, at hvis vi skulle være plejefamilie, så skulle det være på denne her måde”.

En anden plejefamilie beskriver den bedre mulighed for efteruddannelse som motivation for at blive kommunal plejefamilie:

En plejeforælder: "... det lød jo rigtig godt. Der er nogle helt andre fordele end som almindelig plejefamilie. Arbejdsvilkårsmæssigt, og at man får lov til at være en del af processen i kraft af, at du er med til at udforme handleplaner og deltager i en række møder. Der er rigtig mange møder og kurser, og du får supervision, og det skal du deltage i – som almindelig plejefamilie skal du jo kræve det, og det kan tage år at kæmpe for det. Nu får vi kurser og undervisning hele tiden, og det er rigtig, rigtig dejligt”..

Videre er der ligeledes plejefamilier, der fortæller, at trygheden ved at have samme antal plejevederlag over flere år, som ikke skal genforhandles, som en klar fordel ved at være kommunal plejefamilie frem for at være almindelig plejefamilie, hvor størrelsen af plejevederlaget jævnlige tages op. Det faste plejevederlag betyder, at der kommer mere ro omkring den opgave, man har som plejefamilie.

En plejeforælder: "Det synes jeg lød spændende, da der var det her med, at man var garanteret sine vederlag i fire år. Det er virkelig en ro at have som plejefamilie”.

Plejeforældrene giver således udtryk for, at udvidet supervision, mulighed for efteruddannelse og fastlagte plejevederlag udgør vigtige motivationsfaktorer for at arbejde som kommunal plejefamilie og som specialiseret plejefamilie.

Et flertal af børnene er drenge i puberteten

De 13 plejefamilier har samlet set 13 børn i pleje. Enkelte af de specialiserede plejefamilier har også andre børn i pleje fra andre kommuner (jf. også Mehlbye & Houlberg 2012). Disse indgår ikke i den følgende beskrivelse af de børn, som er i pleje i de 13 interviewede plejefamilier. Otte af børnene er i alderen 12-16 år. De sidste fem børn er i alderen 3 til 10 år. Otte af børnene er drenge.

Der er således en overvægt af drenge i alderen 12 til 16 år. Kun to af børnene i de interviewede familier er i førskolealderen og går i dagtilbud. De øvrige børn går i skole.

Deres baggrund for at blive anbragt er vidt forskellig, men i alle tilfælde er der ifølge plejefamiliernes beskrivelse tale om familier med misbrugsproblemer og/eller psykiske lidelser, som derfor ikke selv magter at tage sig af deres børn og give dem den nødvendige omsorg. Børnenes adfærd er præget af, at de har været meget overladt til sig selv, hvorfor de har svært ved at indgå i sociale fællesskaber og indrette sig efter de voksne. Enkelte af børnene har tidligere været anbragt på døgninstitution. De øvrige er anbragt direkte hjemmefra.

Det mest gennemgående træk i plejefamiliernes beskrivelser af deres plejebørn er, at der er tale om svært omsorgssvigtede børn. Der er flere eksempler på, at børnene er så omsorgssvigtede, at de har alvorlige tilknytningsforstyrrelser, som en plejemor her beskriver: "(...) hendes diagnose var reaktiv tilknytningsforstyrrelse. Mette har ikke oplevet tilknytning, da hun var lille, så hun kan ikke knytte sig til andre. (...) Mette kan ikke mærke sin mæthedsfornemmelse. Hun kan ikke mærke sine egne behov. Hun kan ikke mærke, når det gør ondt. Hun klemte sin finger i en dør, hvor hun ikke sagde en lyd, selvom jeg (plejemoren, red.) sagde til hende, at hun gerne måtte sige av”.

At barnet ikke kan mærke sine behov som resultat af omsorgssvigt, er der flere eksempler på, som en plejemor her videre uddyber: "Hun kan ikke finde ud af det. Hun kan ikke finde ud af at spise, drikke, sove, børste tænder osv. Jeg tror simpelthen ikke, at der er kommunikation imellem hendes hjerne og hendes følelser. Hun er så skadet. Hun er ikke i stand til at mærke, hvad det er, hun skal. Hun har tilsyneladende aldrig lært det".

Derudover har enkelte af børnene psykiatriske diagnoser, som betyder, at de har svært ved at deltage i en families hverdag, som en plejeforælder her beskriver: "Han har ingen selv-erkendelse – han kan ikke angre, hvis han har gjort noget. Han kan ikke føle på egen krop, hvis han gør noget, der gør ondt på andre mennesker. Han har en personlighed, der gør, at han har svært ved at få venner. Derfor fylder han rigtig meget i familien".

Det mindste af børnene på 3 år viste ved anbringelsen ifølge plejeforældrene ingen interesse for kontakt og havde psykosomatiske symptomer. Det andet førskolebarn beskrives også af plejeforældrene som tidligt følelsesmæssigt skadet og med kontakt- og tilknytningsvanskeligheder grundet alvorligt omsorgssvigt fra forældrenes side. Begge børn går i dagtilbud med støtte.

Børnene, som er i alderen 7-10 år, beskrives af plejeforældrene med ord som "meget udadreagerende, voldsom og aggressiv adfærd, tilknytningsvanskeligheder og store indlæringsproblemer", hvilket betyder, at de modtager specialundervisning i skolen. Et enkelt af børnene har desuden været udsat for såvel fysiske som seksuelle overgreb.

De otte unge i alderen 12-16 år beskrives også af plejeforældrene med forskellige ord såsom "voldsomt temperament, tidligt følelsesmæssigt skadet, ingen fornemmelse for egne behov, kriminell adfærd, præget af psykiske lidelser såsom angst, hallucinationer, tics, psykopati".

Alle de otte unge modtager specialundervisning i skolen. Enkelte af de unge havde et større eller mindre skolefravær bag sig, inden de kom i pleje, og enkelte nægter fortsat at gå i skole. Forældrene beskrives som unge og med misbrugsproblemer og/eller psykiske lidelser. I enkelte tilfælde er der tale om forældre, som helt har forladt børnene og ingen kontakt har med dem mere. For to af børnene gælder det, at den ene af forældrene er død, og den anden af forældrene har børnene kun lidt kontakt med.

Udover ekstra støtte i dagtilbud eller skole modtager et par af børnene desuden psykologbistand i form af legeterapi eller samtaler med støtte-kontaktpersoner, og et enkelt af børnene modtager lektieundervisning ved lærer fra skolen i plejefamilien og et andet fysioterapi.

At de anbragte børn, grundet deres forskellige vanskeligheder, i de fleste tilfælde tager meget tid i familiens hverdag, er tydeligt. Dette gælder i næsten alle 13 plejefamiliers fortællinger og er derfor med til at beskrive, hvorfor plejen af børnene for disse plejefamilier er langt mere krævende end i almindelige plejefamilier.

Alle plejefamilier på nær én forventer, at deres plejebarn skal blive hos dem resten af deres barndom, og minimum indtil de er 18 år, da børnenes egen familie ikke er i stand til at varetage omsorgen og opdragelsen af dem.

4.3 De unge – det er rart at bo i en familie

Blandt de 13 plejefamilier, der er interviewet, har der været mulighed for at gennemføre interview med fire anbragte unge, tre drenge og én pige i alderen 12-16 år. Tre af de unge

er anbragt i en kommunal plejefamilie, mens den sidste er anbragt i en specialiseret plejefamilie. Det forholdsvis lille antal interviewede unge skyldes manglende tilsagn fra forældremyndighedshaveren eller manglende accept fra myndighedssagsbehandlerens side grundet bekymring for, om den unge kunne magte at blive interviewet.

Alle de unge udtrykker stor tilfredshed med at være anbragt i en plejefamilie og synes, at de har fået det meget bedre end tidligere.

Tre af de unge fortæller i interviewene, at de tidligere har været anbragt på en døgninstitution, inden de blev anbragt i den kommunale plejefamilie, mens den sidste, der var anbragt i specialiseret plejefamilie, blev anbragt direkte derhjemme fra. De tre, der tidligere har været anbragt på døgninstitution, var glade for anbringelsen på døgninstitution. Fordelene ved den tidligere døgninstitution, som de alle var glade for, var "søde pædagoger" samt mange gode venner, hvoraf et par af dem har bibeholdt venskabet med "institutionskammeraterne", efter at de blev anbragt i plejefamilie.

Dreng på 16 år: "Jeg havde flere gode venner, som jeg var sammen med hele tiden (...). Jeg snakker stadig med to af dem". Pige på 12 år: "Pædagogerne var søde, men der var mange, og de tog hjem hver dag".

Alle fire unge giver udtryk for, at de er glade for at bo hos deres plejefamilie, og trods fordele ved at bo på døgninstitution foretrækker de at bo i en plejefamilie.

Pige på 12 år: "Jeg ville rigtig gerne hen i en rigtig familie, hvor der kun er to voksne, der er der hele tiden. Det er godt at bo i plejefamilie. Der er kun to voksne. De er søde". Dreng på 16 år om at bo i plejefamilie: "Dels er der ikke helt så mange regler, dels er det bare bedre at være en del af en familie".

En dreng fortæller ligeledes, at han oplever, at plejefamilien støtter ham meget, og at han kan tale med sin plejefar om alting. En dreng giver i overensstemmelse med to andre unge også udtryk for, at han har det bedre i den kommunale plejefamilie end på døgninstitutionen: "De giver mig lov til flere ting end på opholdsstedet. Det er bedre her. Her sover jeg heller ikke det meste af dagen (...). Jeg sov om dagen på opholdsstedet".

Ud fra de unges fortællinger tegnes der således et billede af, at de profiterer af den tættere kontakt med de voksne, som en plejefamilie kan give deres plejebørn, især i kraft af, som en af de unge siger, at de voksne "er der hele tiden", og ikke mindst at de unge oplever, at de nu er "en del af en familie", som de unge selv udtrykket det. De synes også, at der lyttes mere til dem og deres behov. Dette billede kan genkendes fra andre undersøgelser af børn anbragt i plejefamilie, hvor børnene oplever sig som "mere almindelige børn", fordi de bor i en familie frem for at bo på en døgninstitution (se Mehlbye 2005 & Warming 2005).

Alle fire unge fortæller, at de er begyndt at gå til sport, efter de er flyttet ind i plejefamilien. At de går til en sportsgren betyder, at de er sammen med andre unge, og på den måde har fået venner. En af drengene kører eksempelvis motocross og har fået mange venner igennem det, mens en anden dreng går til fodbold. Det er han meget glad for. Alle fire unge fortæller da også, at de gerne vil blive hos deres plejefamilie, indtil de bliver voksne og kan klare sig selv.

To af de unge fortæller, at de er meget glade for skolen, hvor de har mange venner, hvorimod en af drengene, som går i specialklasse, giver udtryk for, at han er ked af at gå i skole, fordi han bliver fjernet fra de andre børn på skolen og i den tidligere klasse. Den sidste dreng går slet ikke i skole og har ikke gjort det i flere år, da han har haft mange dårlige oplevelser med skolen og nægter at gå i skole. Men der er ifølge ham selv (og plejeforæl-

drene) alligevel sket fremskridt, fordi han, før han blev anbragt i plejefamilie, havde vendt op og ned på dag og nat og lå i sengen hele dagen. Det gør han ikke mere. Ifølge plejefamilien er det med denne dreng "de små skridt, der tæller".

Ifølge Servicelovens § 70, stk. 2 har anbringelseskommunen pligt til at tale med barnet på anbringelsesstedet mindst to gange årligt. Men børnesamtalen fungerer ikke lige godt, set fra de unges synspunkt.

Der er et par af de unge, der synes, at det er helt fint at snakke med deres sagsbehandler. Men børnesamtalen har tilsyneladende ikke gjort det store indtryk på alle de unge, fordi et par af dem oplever, at det "er noget, der blot skal overstås", som en af de to pågældende unge udtrykker det.

I forhold til samarbejdet med kommunen og børnesamtalen giver et par af de unge således udtryk for, at de ikke kender deres socialrådgiver særlig godt. Alle fire unge er anbragt uden for egen opholdskommune, så der er i disse tilfælde ikke tale om, at det har nogen betydning, om de er anbragt i deres oprindelige bopælskommune eller ej. Usikkerheden over for sagsbehandleren skyldes enten, at hun ikke har været der så mange gange, eller at de har haft mange forskellige sagsbehandlere. Sagsbehandleren synes dermed ikke at have den store betydning for deres plejeophold. Det samme gælder plejefamiliekonsulenten, som de ikke har et personligt forhold til.

Der er derfor noget, der peger i retning af, at der, når et barn anbringes og under anbringelsen, skal arbejdes med at gøre barnet fortrolig med sin sagsbehandler i kommunen, således at børnesamtalen kan gennemføres med udgangspunkt i barnets tillid til sin sagsbehandler.

4.4 Oplysningsgrundlaget er afgørende for visitationen

De syv kommunale plejefamilier beskriver alle, at de fik en detaljeret enten mundtlig eller skriftlig beskrivelse af barnet, enten af plejefamiliekonsulenten eller myndigheds-sagsbehandleren, inden de modtog barnet. Fire af dem fortæller, at både socialrådgiver og plejefamiliekonsulent har været med på besøg i plejefamilien og har fortalt detaljeret om barnet og dets baggrund og behov for pleje.

De kommunale plejefamilier understreger også vigtigheden af denne proces for det videre anbringelsesforløb, også set ud fra plejefamiliens mulighed for at vurdere, om de kan imødekomme barnets behov for pleje.

En plejefamilie beskriver visitationen på følgende måde: "De kom rundt om rigtig meget. Du skal være parat til at høre meget om både forældre og barn, som kan være smertefuldt. Så du skal også ind til kernen i dig selv med hensyn til, om du kan magte opgaven (barnet, red.)".

Fire af de kommunale plejefamilier fortæller videre, at de har mødt deres plejebarn flere gange inden anbringelsen. Der ses derfor en større tilfredshed ved matchningen hos de kommunale plejefamilier end hos de specialiserede, idet samtlige kommunale plejefamilier har oplevet matchningen som vellykket, fordi oplysningerne om barnet og visitationsprocessen til plejefamilien har været så grundig.

I fire ud af de seks anbringelser i de specialiserede plejefamilier giver plejefamilierne udtryk for, at de fik en detaljeret beskrivelse af barnet, som var i overensstemmelse med, hvordan de oplevede barnet, da de fik det i pleje.

De øvrige to specialiserede plejefamilier fik kun få oplysninger omkring barnet, som endvidere ikke var i overensstemmelse med, hvordan de selv oplevede barnet, da de modtog barnet og lærte det nærmere at kende.

Hvis vi ser på samtlige plejefamilier er det således kun to ud af de 13 plejefamilier, der giver udtryk for, at de ikke var forberedte på, hvilken opgave de ville få, idet de ikke mente, at den beskrivelse, de havde fået af det barn, de skulle have i pleje, stemte overens med barnets adfærd, da de modtog det i pleje. Dette gav problemer især i starten af plejeforløbet, fordi de skulle justere deres forventninger til barnet og ikke var så grundigt forberedte med hensyn til, hvordan de skulle imødekomme barnets behov. Da barnet krævede mere og anden støtte end forventet, fik de derfor behov for mere hyppig og grundig supervision end forventet og oprindelig planlagt.

De plejefamilier, der tidligere har været almindelige plejefamilier, fortæller, at beskrivelsen af barnet, de skulle modtage, og matchningen er langt bedre i arbejdet som specialiseret og som kommunal plejefamilie, end da de fungerede som almindelig plejefamilie.

Disse informationer fra de kommunale og specialiserede plejefamilier stemmer godt overens med informationerne fra plejefamiliekonsulenter, som i interviewene med dem fortæller, at det er de mest vanskelige børn og unge, der anbringes i særlige plejefamilier, hvilket kræver både en grundig information til plejeforældrene om barnet og dets behov og en hyppig supervision, især i starten af plejeforløbet.

4.5 Aflastning foregår i barnets kendte netværk

Fem ud af de syv kommunale plejefamilier anvender tilbuddet fra kommunen om aflastning, mens det samme kun gælder for tre ud af de seks specialiserede plejefamilier. Dette stemmer overens med tidligere iagttagelser, der viste, at tre af de seks specialiserede plejefamilier ikke oplever det anbragte barn som en stor opgave i hverdagen.

I nogle plejefamilier finder plejeforældrene deres plejebarn så krævende, at de er nødt til at have aflastning i weekender, både af hensyn til det barn, de har i pleje, men også af hensyn til dem selv, fordi barnet er så krævende, at de ikke føler, at de kan magte opgaven, hvis de ikke har mulighed for jævnlige "få fri", så de igen har overskud og kræfter til at tage sig af deres plejebarn.

Som tidligere nævnt er der hjemmeboende børn i fem af de 13 plejefamilier. I de tre tilfælde har det anbragte barn et godt forhold til plejefamiliens egne børn. I to tilfælde viser der sig dog visse vanskeligheder.

Som en plejemor fortæller om deres plejebarn: "Hun er blevet modtaget med åbne arme af begge børn, men det kræver meget af dem begge at rumme hende. De er venlige over for hende, men de glæder sig også til, at hun ikke er her. De er glade for hende men ikke hjertelige. De kan sagtens lege med hende, men hun er meget grænseoverskridende. Det er en belastning for dem – helt sikkert. Vores plejebarn kan også godt blive utrolig jaloux på dem, så det kan også være lidt svært for hende – derfor har hun brug for at komme lidt væk fra os, og vi har brug for at være alene som familie engang imellem".

Fem af de otte plejefamilier, der anvender aflastning, bruger et af deres egne familiemedlemmer. Det kan være et af deres voksne børn eller deres bedsteforældre, der bruger til aflastningsopgaven, fx én weekend om måneden. Dette valg betyder, at det anbragte barn ikke oplever, at plejefamilien skal "tage fri fra hende", som en plejemor her beskriver:

"Vores plejebarn kommer i aflastning hos min mands mor. Det var vi med til at foreslå. Vores plejebarn havde ikke brug for et signal om, at vi skulle holde fri fra hende. Det har hun oplevet rigeligt af. Min mands mor er uddannet pædagog og arbejder på en institution for børn med autisme. Hun kan finde ud af at skabe rammerne. Det andet alternativ er min søn, som er pædagogstuderende og har et job ved siden af, hvor han arbejder på en døgninstitution for udviklingshæmmede. Han kender også til, hvordan man stiller rammerne op. Vi stillede så de to forslag op, og kommunen sagde, at det var en god idé".

Samtlige plejefamilier fortæller, at barnet på denne måde ikke nødvendigvis oplever, at det er en aflastning, men blot er en pasning et andet sted, ligesom alle andre børn også oplever.

I de sidste to plejefamilier kommer barnet *på aflastning* på en *aflastningsinstitution*, hvor det anbragte barn tilbringer weekenden én til to gange om måneden. Begge plejefamilier mener, at begge børn er meget glade for disse ophold.

De fem plejefamilier, der har valgt ikke at anvende aflastning, begrundede dette valg med, at de ikke oplever, at det er nødvendigt. Som en plejemor forklarer: "Man føler ikke, at man har brug for at være væk fra hende".

4.6 Hyppig og grundig supervision styrker plejefamiliens arbejde

Kommunale plejefamilier

Der er en forskel i hyppigheden af supervision mellem de kommunale og de specialiserede plejefamilier. Dette stemmer således overens med de lovgivningsmæssige krav om, at kommunale plejefamilier skal have hyppigere supervision end almindelige plejefamilier.

Flertallet af kommunale plejefamilier oplyser således også, at de har fået og får den supervision, de har behov for. Det betyder, at det ofte har været så hyppigt som en gang om ugen, især i starten af anbringelsen. Senere i anbringelsen har de modtaget supervision med større og større mellemrum lige fra én gang om måneden til én gang hver tredje måned.

Derudover fortæller flere plejefamilier, både kommunale og specialiserede, at de har nemmere ved at få kontakt til plejefamiliekonsulenten i forhold til deres mulighed for at hente støtte og vejledning i deres tidligere ansættelse som almindelig plejefamilie:

En plejeforælder: "Vi har fået løbende supervision meget tæt og meget ofte, så det har fungeret fint. Vi kan bruge plejefamiliekonsulenten rigtig meget. Hvis jeg skriver en mail, ringer hun hurtigt tilbage. (...) Her har det virkelig været efter behov. Det har været op til, hvad vi havde brug for – så har vi fået det, vi havde bedt om".

Der er kun et par plejefamilier, der fortæller, at det rent fagligt kan være begrænset, hvor meget de kan anvende plejefamiliekonsulentens supervision, hvilket formodentligt både kan skyldes, at de har et meget krævende barn i pleje, og at de selv har stærke faglige kompetencer.

En plejeforælder: "Det, som supervisoren typisk kan, er at give os nogle redskaber. Man kan få en fin erfaringsudveksling, men det er ikke altid sådan, at jeg føler mig meget beriget, når hun går herfra".

De interviewede kommunale plejefamilier er således meget tilfredse med supervisionen og oplever, at de får den supervision, de har behov for. Især de kommunale plejefamilier, der tidligere har været almindelige plejefamilier, giver udtryk for stor tilfredshed, idet de sammenligner med, hvad de blev tilbudt som almindelig plejefamilie.

Fire af de kommunale plejefamilier fortæller, at de ud over individuel supervision også deltager i netværks- og supervisionsgrupper mellem fire og seks gange om året. De er imidlertid ikke udelt tilfredse med disse supervisionsgrupper, da de oplever, at fordelingen af plejefamilier i grupperne synes at være sket tilfældigt, uden at der er taget hensyn til hvilke behov for supervision, de har som plejefamilie.

Det betyder, at de er i gruppe med plejefamilier, der har plejebørn med andre behov for pleje og omsorg, end de selv har. Gruppernes samtaler bliver derfor let meget overordnede og generelle, og de får svært ved at få udbytte af en gensidig erfaringsudveksling. Desuden er det meget forskelligt, hvor godt man kan snakke med andre plejefamilier, så der gør sig også mere personlige forhold gældende.

En kommunal plejefamilie fortæller følgende: "Det, vi ikke har været så begejstret for, er de her netværksgrupper. Det fungerer ikke. Det er spild af vores tid, fordi vi ikke får særlig meget ud af det. Der er ikke nok tid. Det er hver anden måned. Sammensætningen er ikke god. Vi er meget forskellige familier i forhold til det værdimæssige, og vi har meget forskellige børn. Man skal dele det op i plejefamilier, der har mere til fælles, og hvor børnene har problematikker, der minder mere om hinanden".

Den tilsyneladende tilfældige fordeling bliver problematiseret af samtlige kommunale plejefamilier. En anden årsag til denne kritik er, at der ikke er den nødvendige tillid blandt plejefamilierne.

En plejeforælder: "En af de ting, jeg synes har været problematisk med supervisionsgruppen, er, at det er meget følelsesladet. Når man sidder i gruppe med nogen, man ikke har tillid til, så er det ikke fedt. På et tidspunkt kom der flere kommunale plejefamilier, og så lavede de nye grupper. Der skulle man nok have hørt, hvem folk gerne ville og ikke ville i gruppe med, for det er et spørgsmål om tillid".

Der tegner sig således et billede af, at der er en vis utilfredshed med deltagelsen i og udbyttet af supervisionsgrupper. Dog mener de samtidig, ifølge interviewene, at supervisionsgrupper måske kan blive et godt redskab, hvis plejefamilierne fordeles i grupper ud fra fælles problemstillinger, som de kan arbejde sammen om.

Specialiserede plejefamilier

Et par af de specialiserede plejefamilier giver udtryk for, at de ikke har fået den supervision, de har haft behov for. En af plejefamilierne betaler derfor selv for konsultationer hos en psykoterapeut. En anden plejefamilie fortæller, at de gerne ville have haft hyppige besøg at plejefamiliekonsulenten i længere tid end planlagt:

En plejeforælder: "Vi havde hyppigt besøg af familieplejekonsulenten i starten. Hun kom én gang om måneden i starten. Der var så på et tidspunkt, hvor hun sprang næsten fire måneder over. Det var lidt ærgerligt".

Fire specialiserede plejefamilier giver udtryk for, at de er meget tilfredse med supervisionen fra deres plejefamiliekonsulent, idet hun kommer på besøg og superviserer, når de har behov for det.

En af disse plejefamilier beskriver her baggrunden for, hvorfor deres supervision er tilfredsstillende: "For mig er det vigtigt, at når jeg har et plejeforhold, at jeg har én, jeg kan ringe til, hvis jeg står i en eller anden problematik, hvor jeg ikke ved, hvad jeg skal gøre. Det skal så være en plejefamiliekonsulent, og det skal være hele døgnet rundt, og sådan har det faktisk været. Det har jeg været dybt taknemmelig for. Selv hvis vi har skrevet en e-mail, så er der kommet svar senest dagen efter".

Interviewene med plejefamiliekonsulenterne fortæller lidt om plejefamiliernes store behov for løbende og regelmæssig supervision. Ifølge plejefamiliekonsulenterne giver plejefamilier udtryk for, at de især har behov for supervision til samarbejdet med barnets egne forældre.

To af de seks specialiserede plejefamilier deltager desuden også i en netværks- og supervisionsgruppe. De giver ligesom de kommunale plejefamilier udtryk for, at det skal være sammen med plejefamilier med samme supervisionsbehov, som de selv har. Det kan være svært at få udbytte af gruppesupervisionen og netværksgruppen, hvis der er for stor forskel på de problemstillinger, plejefamilierne har behov for supervision om.

Derudover giver de tre specialiserede plejefamilier udtryk for en bekymring over, at netværksgrupperne nu skal være selvstyrende, som en plejefar her forklarer: "Der er i netværksgrupperne nu også lagt op til, at vi selv skal styre det. Det tror vi helt sikkert betyder, at det dør ud. Det fungerer ikke, hvis der ikke er en konsulent, der styrer det".

På basis af interviewene med de 13 plejefamilier ser det ud til, at der er nogle problemstillinger omkring netværks- og supervisionsgrupperne. Dels kan plejefamilierne have meget forskellige behov for supervision set ud fra de vanskeligheder, deres plejebørn har, dels mener de ikke, at netværksgrupperne kan fungere som selvstyrende grupper, dvs. uden en professionel leder, hvilket er netop det, man ifølge interviewene med plejefamiliekonsulenterne fra kommunernes side, planlægger.

4.7 Efteruddannelsen tilpasses den enkelte plejefamilie

Ifølge Servicelovens § 142, stk. 5 skal den kommunalbestyrelse, der har truffet afgørelse om anbringelse af et barn i en kommunal plejefamilie, sikre, at den kommunale plejefamilie under anbringelsen løbende modtager yderligere efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang.

Næsten alle plejefamilier – både de kommunale og de specialiserede – giver udtryk for, at det er et krav, de opfylder. Der er kun to plejefamilier, der fortæller, at de endnu ikke har været på kursus, men at de skal i den nærmeste fremtid.

Kurserne omhandler både specifikke og mere generelle emner. Plejefamilierne fortæller, at de har været på kurser med emner såsom: Hvordan tackler man teenagere, omsorgssvigt, kost, tilknytningsforstyrrelser, neuropsykologi, børns sproglige udvikling, ADHD og Tourettes syndrom.

Flere plejefamilier mener, at det er et problem og ikke så motiverende, hvis kurserne er obligatoriske og samtidig ikke relevante for den opgave, de har: "De to kurser, vi skal på hvert år, dem kommer vi på, men jeg ved ikke, om jeg synes, at det skal være obligatorisk. Det er sådan lidt malplaceret at tage på et kursus omkring minoriteter, når det ikke er relevant for den opgave, man har. Man skal følge de kurser, der er relevante. Plejefamiliekonsulenten kunne koordinere det lidt bedre, så det blev fordelt på en lidt mere hensigtsmæssig måde. Så ville vi få mere ud af det".

Derfor fortæller nogle plejefamilier, at de ville foretrække, at kurserne fra kommunens side var mere målrettet de enkelte plejefamiliers opgaver, eller at de som plejefamilie selv kunne melde sig på de kurser, som de selv finder relevante for den opgave, de har. Derudover er der plejefamilier, der fortæller, at det kan være svært at komme hjemmefra i mange timer ad gangen, da der skal være én til at passe både det anbragte barn og de biologiske børn derhjemme. Bortset fra disse to problemstillinger giver de fleste plejefamilier udtryk for, at de er meget tilfredse med mulighederne for efteruddannelse.

4.8 Godkendelse og tilsyn adskilles fra den superviserende funktion

Plejefamiliernes erfaringer med godkendelsesprocessen

Der er både eksempler på plejefamilier, der er generelt godkendte, og plejefamilier, der er konkret godkendte – både når der er tale om kommunale og specialiserede plejefamilier. En overvejende del af de interviewede plejefamilier er konkret godkendte, dvs. godkendt til netop det barn, de har i pleje, hvilket peger i retning af, at kommunerne vægter visitationen og matchningen mellem plejefamilie og barn højt (jf. også kapitel 3).

Videre tegner der sig et billede af, at der i de fleste tilfælde omkring de kommunale plejefamilier er en grundig godkendelsesprocedure. Der har her været op til tre besøg af to plejefamiliekonsulenter, hvor der bl.a. er blevet lavet interview ud fra omfattende spørgeskemaer omkring bl.a. værdier, livsstil, egne livsforløb, familiebaggrund osv., hvor plejefamiliekonsulenterne også går meget tæt på meget private forhold i plejefamilien.

Derimod synes der ifølge undersøgelsen at være en forskel imellem de kommunale og de specialiserede plejefamilier, idet der omkring de specialiserede plejefamilier er en stor spredning med hensyn til, hvordan denne gruppe af plejefamilier er blevet godkendt. Proceduren har her således vekslet imellem at være detaljerede og gentagne interview udført af flere plejefamiliekonsulenter til blot at være skriftlige godkendelser, uden at der er lavet en ny godkendelse eller har været et besøg hos plejefamilien, fordi de pågældende plejefamilier er valgt blandt de plejefamilier, som kommunen i forvejen anvender.

Set fra plejeforældrenes side spørges der ofte ind til meget private og intime forhold i familien, men det ved familien, er en del af godkendelsesproceduren, og det accepterer de. Det gælder emner såsom hvordan deres ægteskab fungerer, hvilken opdragelse og opvækst de har selv haft, dårlige og gode oplevelser og hændelser i deres liv, hvordan deres vennekreds fungerer, og hvordan de opdrager egne børn samt deres livsværdier og holdninger til rammer for børns opvækst.

Ifølge plejeforældrene kan spørgsmålene fra plejefamiliekonsulenterne opleves som meget grænseoverskridende i forhold til deres privatliv. Men omvendt forstår de og accepterer de, at det er nødvendigt, at kommunen kender dem godt som familie, for at sikre at de magter at tage et barn med særlige store støttebehov i pleje.

Tilsynets kvalitet og omfang veksler meget

Set fra de interviewede plejefamiliers side synes der at være store forskelle med hensyn til, hvor grundige driftstilsynene er, samt hvor hyppigt de finder sted.

Næsten alle plejefamilierne kan oplyse, at det generelle driftstilsyn bliver udført af bopælskommunen én gang om året. Men et par af plejefamilierne giver udtryk for, at dette ikke sker.

Der er plejefamilier, der nævner, at tilsynet er omfangsrigt og detaljeret, mens andre oplever, at tilsynet er meget overordnet og ikke særlig grundigt. I de mere overfladiske tilsyn varer besøget kort tid, og der stilles alene overordnede, generelle spørgsmål.

I de mere grundige interview spørges der ifølge de interviewede plejefamilier ind til, om der er sket forandringer i hjemmet, siden de blev godkendt som plejefamilie. Der bliver spurgt ind til både helbredsmæssige og personlige forhold. Derudover bliver de fysiske rammer undersøgt, og i de fleste tilfælde bliver der ligeledes talt med plejefamiliens egne børn og deres holdning til, at de har søskende som er plejebørn.

En plejeforælder: "Der er ikke det, de ikke spørger ind til. De spørger til vores helbreds-tilstand, madvaner, om vi går til idræt, hvordan vi lever i vores hverdag".

En af plejefamilierne, som har været plejefamilie gennem flere år, fortæller: "Det er ikke særlig godt. De skal være der én gang om året, men det er de ikke. De har så lige været her. Vi har boet her i syv år, og de har været her to gange på de syv år".

Med hensyn til omfanget og det konkrete indhold af det driftsorienterede tilsyn, ses der ikke et entydigt mønster. Flere af plejefamilierne oplever, at der er stor variation i tilsynene fra gang til gang. Med den nye lov om socialtilsyn⁷ vil man evt. kunne forvente et mere ensartet tilsyn på tværs af anbringelser og kommuner.

Plejefamiliekonsulentens konfliktende roller

Når den kommunale eller specialiserede plejefamilie bor i den kommune, som det anbragte barn anbringes fra, er det den plejefamiliekonsulent, der har den rådgivende og superviserende rolle, der ofte også udfører det driftsorienterede tilsyn. Dette betyder, at plejefamiliekonsulenterne ofte får en dobbeltrolle, som både kontrollant og arbejdsgiver i sin tilsynsfunktion, og som rådgiver og fortrolig i sin supervisionsfunktion.

Det oplever hverken plejefamiliekonsulent eller plejefamilie som særligt hensigtsmæssigt.

Som en specialiseret plejefamilie her fortæller: "Jeg synes, at plejefamiliekonsulenterne i dag har for mange hatte på. De er både den ansættende myndighed, den vi forhandler løn og bevillinger med, og samtidig skal de også varetage vores behov som plejefamilie for supervision og rådgivning. Det synes jeg er for blandet. Hattene burde her være adskilt, så det var nogle andre, der alene tog sig af den ene funktion. Især det her med at søge om bevillinger".

Den dobbeltrolle, som plejefamiliekonsulenten kan få i de kommuner, hvor plejefamiliekonsulenterne udfører begge funktioner, kan være et problem, idet plejefamilien dermed let mister tilliden til og fortroligheden med deres plejefamiliekonsulent. I nogle tilfælde, hvor plejefamilien ikke længere har tillid til familieplejekonsulenten, har man søgt om ekstern supervisor.

En plejeforælder "Vi har drøftet det (ekstern supervision, red.) med plejefamiliekonsulenten. Vi har talt med hende om, at vi ønsker det. Også for at undgå at have en supervisor, der også er vores arbejdsgiver, sådan som plejefamiliekonsulenten er lige nu".

⁷ Ifølge lov om socialtilsyn fremsat den 10. april 2013, som træder i kraft 1. januar 2014, overgår godkendelse af og driftsorienteret tilsyn med de sociale tilbud til fem regionale tilsyn, jf. § 2, stk. 3, 3, stk.2; 4, stk. 1 og § 7. Det vil sige, at det fra januar 2014 ikke længere er den enkelte kommune, der varetager godkendelse og driftsorienteret tilsyn med de sociale tilbud, herunder plejefamilier og kommunale plejefamilier efter § 66, nr. 1 og 2 i lov om social service.

Af samme grund bytter plejefamiliekonsulenterne i nogle kommuner plejefamilier indbyrdes i forhold til tilsynsfunktionen, så man som plejefamiliekonsulent kun har én af rollerne, dvs. enten er supervisor over for plejefamilien eller har den tilsynsførende funktion.

Der tegner sig således et billede af, at plejefamiliekonsulentens dobbeltrolle kan forstyrre især plejefamiliekonsulentens rolle som supervisor, idet plejekonsulenten dermed har en kontrollerende rolle over for plejefamilien, samtidig med at hun også skal kunne bruges som plejefamiliens fortrolige i sin supervisorfunktion.

Det skal her nævnes, at med loven om socialtilsyn (jf. lov om socialtilsyn, LOV nr. 608, 2013), som træder i kraft 1. januar 2014, vil disse funktioner være adskilt, idet der fremover kun vil være én tilsynskommune i hver region, der skal betjene alle kommunerne i den enkelte region.

4.9 En fælles kendt handleplan styrker plejefamiliens arbejde

Fem af de syv kommunale plejefamilier beskriver, at de deltager i 2-3 årlige handleplansmøder. Kun to kommunale plejefamilier gør opmærksom på, at de ikke har kendskab til en handleplan eller til opfølgende møder.

Her adskiller de specialiserede plejefamilier sig fra de kommunale, idet der er fire ud af seks specialiserede plejefamilier, der fortæller, at de ikke har kendskab til en handleplan eller handleplansmøder om det anbragte barns udvikling. Flere fortæller i den forbindelse, at der har været stor udskiftning blandt socialrådgiverne i deres kommune, og at det kan være årsagen til det:

En plejeforælder: "Vi har ikke haft en socialrådgiver omkring hans sag siden i sommer. Vi aner derfor ikke, hvad der skal ske. Nu er der blevet ansat en ny."

To specialiserede plejefamilier beskriver, at kommunen har udarbejdet en handleplan, som der bliver afholdt møder omkring, men det er ikke en handleplan, som de selv har været med til at udarbejde, hvilket de kunne ønske.

En af de to plejefamilier fortæller: "På den ene dreng var den sidste handleplan lavet af to, som overhovedet ikke kender ham. Vi synes, at det var helt urealistiske mål og tydeligt, at de ikke kender ham."

Der er således eksempler på, at handleplaner og møder om handleplanerne mislykkes i gruppen af specialiserede plejefamilier, fordi der ikke foreligger en realistisk og grundig handleplan, mens der ud fra interviewene synes at være en større grundighed omkring handleplaner og møder om disse blandt de kommunale plejefamilier.

I forbindelse med et yderligere samarbejde med myndighedssagsbehandleren fortæller plejefamilierne i flere tilfælde, at samarbejdet begrænser sig til det personrettede tilsyn med det anbragte barn. Dog er der et par eksempler på plejefamilier, der kontakter sagsbehandleren omkring praktiske aspekter og koordinering i anbringelsen, især omkring samvær og det generelle samarbejde med de biologiske forældre, hvor myndighedssagsbehandleren kender barnets forældre bedre end plejefamiliekonsulenten gør.

Som en plejemor her forklarer: "Sidste gang fik jeg faktisk en rigtig god snak med socialrådgiveren bagefter. Hun har jo kontakt med forældrene. Det har plejefamiliekonsulenten ikke."

I forbindelse med bevilling af særlig støtte til barnet er det også kommunens sagsbehandler, der skal tage stilling til behov for støtte. Alle plejefamiliernes børn har fået bevilget støtte i dagtilbud eller støtte i skolen, og stort set alle plejefamilier er tilfredse med den støtte, deres plejebarn har fået bevilget af sagsbehandleren. Men der er ikke altid enighed om, hvor meget eller hvilken støtte barnet yderligere har behov for. Det gælder bl.a. en støtte som psykologbistand til barnet.

En plejeforælder: "Vi kan ikke få bevilget psykologstøtte til vores plejebarn, og det har hun stort behov for. Jeg ville hellere have arbejdet med et lavere plejevederlag, hvis vi i stedet for eksempel kunne få bevilget 10 psykologtimer til vores plejebarn."

En udtalelse der fortæller, hvor stor vægt plejeforældrene lægger på den støtte, de mener, deres plejebarn har behov for.

4.10 Samarbejdet med barnets forældre er centralt af hensyn til barnet

Stort set alle de interviewede plejefamilier giver udtryk for, at samarbejdet med den biologiske familie kan være vanskeligt, men alle lægger vægt på at have et godt forhold til barnets forældre. Der er flere eksempler på, at samarbejdet er godt, men også eksempler på, at det er knapt så godt.

En plejefamiliekonsulent fortæller "Min erfaring med forældresamarbejdet er, at man skal tage dem lidt mere ind under huden – samtidig med, at man også gør det med deres børn. Man skal respektere, at det er deres forældre. Jeg har siddet mange steder, hvor plejeforældrene synes, at det er deres nye barn, og så kan forældrene bare sejle deres egen sø. Det duer bare ikke".

En af de plejefamilier, der har et godt samarbejde, beskriver det således: "Det er godt, fordi vores telefon er åben 24 timer i døgnet. Forældrene kan altid ringe, hvis de har et problem. De kan altid ringe, hvis de vil ringe og høre til deres børn. Vi vil altid svare dem. Vi har stået op kl. 24:00, fordi moderen bare lige ville høre, hvordan hendes barn havde det. Vi respekterer dem som de forældre, de nu er. Vi lægger ikke skjul på, at vi godt ved, at de drikker, og at de ind imellem er rigtig dårlige. Det er ikke noget, vi bebrejder dem. Det er noget, vi aldrig vil blande os i. Det er der andre til at hjælpe med. Vi passer på deres børn. Hvis de ringer og siger, at de ikke kan komme den dag, så siger vi til dem, at de må ringe, når de har det godt".

Denne plejefamilie beskriver, at den centrale forudsætning for, at et samarbejde med de biologiske forældre skal lykkes, er, at barnets forældre ikke oplever, at nogen forsøger at overtage deres plads som forældre. Hvis dette sker, vil et samarbejde let mislykkes.

Flertallet af de interviewede plejefamilier fortæller, at samarbejdet er vanskeligt og derfor let bliver anstrengt. Enkelte plejeforældre fortæller, at samarbejdet ikke eksisterer, da de ikke kan få kontakt med forældrene. En løsning i de lidt sværere tilfælde, hvor forældrene alene har overvåget samvær med deres barn, er, at ansvaret for forældrenes samvær med deres børn ligger hos kommunen.

En plejeforælder: "(Kommunen, red.) er rigtig gode til at få ansvaret for samarbejdet med forældrene væk fra os. Det er familierapeuten, der står for det – hende, der er med til samværet. Det betyder også, at tilliden mellem os og forældrene er okay, fordi det er familierapeuten, der tager skraldene".

Derudover er der flere plejeforældre, der fortæller, at samværet med de biologiske forældre, ud over at være vanskeligt for dem, ofte også påvirker børnene i negativ retning, især når der er tale om overvåget samvær:

En plejeforælder: "Samværet var hver 14. dag i starten, men det kunne vores plejebarn slet ikke holde til, så det er blevet sat ned igen. Tidligere var der to pædagoger med inde, som vores plejebarn sad og legede med, og så talte mor og far lidt med hende. Nu er det stadig overvåget, men kun med én pædagog, som er familieplejekonsulent. Hun tør ikke være sammen med sine forældre alene. Samværet foregår på et neutralt sted. Hun har aldrig været hjemme hos sine forældre. Hun ved ikke, hvordan der ser ud hjemme hos dem. (...) Hun bliver påvirket af samværene med sine forældre. Begge forældre er på metadon og har et stort sidemisbrug, men de kommer hver gang, det er aftalt, og ringer fast hver fredag".

4.11 Opsamling med hovedpunkter

Plejefamiliernes styrke er deres særlige faglige forudsætninger samt tidligere erfaringer med arbejdet med meget støttekrævende børn og unge, hvilket betyder, at de kan tage selv børn med meget store støttebehov i pleje.

Hyppig supervision og mere efteruddannelse har været en stærk motiverende faktor for at blive plejefamilie med særlige opgaver. Plejeforældrene giver udtryk for, at dette er forudsætningen for, at de kan tage de ofte meget støttekrævende børn i pleje, som ofte er præget af svært omsorgssvigt i deres tidligere opvækst. I plejefamilierne er der en svag overvægt af drenge i 12-16 års alderen, som har meget brug for støtte.

De unge selv udtrykker stor tilfredshed med at være en del af en almindelig familie.

Plejefamilierne lægger stor vægt på grundig information om det barn, de skal have i pleje, så de både kan tage stilling til, om de magter at tage barnet i pleje, og kan forberede sig på opgaven.

Plejefamilierne lægger stor vægt på grundig, hyppig og for dem relevant supervision, og at de kan få akut supervision, når de har behov for det, også selv om det er midt om natten. De foretrækker tilsyneladende individuel supervision, som kan tilpasses deres behov, frem for fælles supervision med andre plejefamilier, som kan have andre behov for supervision.

Plejefamilierne lægger vægt på en handleplan, der kan være retningsgivende for deres arbejde og den supervision, som de modtager fra deres plejefamiliekonsulent.

Plejefamilierne giver udtryk for, at tilsyn, ansættelse m.m. skal adskilles fra supervision og rådgivning.

Litteratur

Ankestyrelsen. *Anbringelsesstatistikken 2012*. Kbh.: Ankestyrelsen. Ses på: <http://ast.dk/publikationer/anbringelsesstatistikken-2012-faerre-anbragte-born-og-unge-i-2012>.

Lovbekendtgørelse nr. 988 af 09/10/2012 (Forvaltningsloven).

Lov om socialtilsyn. LOV nr. 608 af 12/06/2013. Gældende. Kbh.: Social- og Integrationsministeriet. Ses på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152303> .

Lov om socialtilsyn. Lovforslag n1. L205 Folketinget 2012-13, j.nr.2012-1074. Social – og Integrationsministeriet. Ses på: <http://www.ft.dk/samling/20121/lovforslag/l205/index.htm>.

Mehlbye, J. (2005): *Slægtsanbringelse – det bedste for barnet? En pilotundersøgelse*. København: AKF Forlaget.

Mehlbye, J. & K. Houlberg (2012): *Plejefamilier med særlige opgaver. En kortlægning af kommunale og specialiserede plejefamilier i landets kommuner*. København: KORA.

Mehlbye, J. & A. K. Sjørlev (2014): *Opkvalificering af den tidlige indsats – ved tidlig opsporing af børn i en socialt udsat position*. København: KORA.

Service-loven. LBK nr. 1093 af 05/09/2013. Gældende. Kbh.: Social-, Børne- og Integrationsministeriet. Ses på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=158071>.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (Vejledning nr. 3 til Service-loven) <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=135540>.

**Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

